

حکومت‌سازی طالبان در افغانستان؛ چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی و راهکارهای آن

دکتر وحید کیانی* - استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.
دکتر محمد حجتی‌پور - استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.
نعمت‌الله رحیمی - دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۵

چکیده

حکومت برای نظم بشر یک اصل و حکومت‌سازی برای کشورها مهم‌ترین بخش برای بقای کشورهاست. کشورهایی که پیش‌تر به آسایش اجتماعی و قدرت ملی رسیده‌اند، قبل‌تر از همه در امر حکومت‌سازی موفق شده‌اند. ساختن یک حکومت کارآ و مردمی آن هم در کشوری مثل افغانستان (موقعیت حائل)، قطعاً با چالش‌های فراوان ژئوپلیتیکی در مقیاس‌های فراملی و فراملی روبه‌رویند. چالش‌های ژئوپلیتیکی در مقیاس فراملی در کشوری مثل افغانستان از تأثیرگذارترین مؤلفه‌ها در امر حکومت‌سازی است. تحقیق حاضر در تلاش است تا ضمن درک موانع و چالش‌های ژئوپلیتیکی طالبان در مقیاس فراملی برای ساختن یک حکومت مردمی و کارآ در افغانستان، به بررسی راهکارهای عملیاتی عبور از این چالش‌ها نیز بپردازد. تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی است. همچنین شیوه‌ی جمع‌آوری اطلاعات به صورت هم‌پیمایی (مصاحبه و پرسشنامه‌ای) و هم به شیوه‌ی کتابخانه‌ای صورت گرفته است. پس از گردآوری داده‌ها، به کمک روش کیو و استفاده از نرم‌افزار Spss اقدام به تحلیل گفتمان و الگوهای نظری نخبگان سیاسی راجع به مساله موردنظر پرداخته شد. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که اشتراکات سرزمینی-تمدنی با کشورهای همسایه، راهبردهای متضاد و مداخلات کشورهای همسایه، منطقه و قدرت‌های بزرگ در افغانستان و موقعیت ژئوپلیتیکی حائل افغانستان از مهم‌ترین چالش‌های حکومت‌سازی در افغانستان به حساب می‌آیند. همچنین ایجاد روحیه همکاری و حتی مشارکت با کشورهای جهان برای مبارزه با گسترش تروریسم جهانی، تعامل با نهادهای بین‌المللی حقوق بشری، سیاسی و اقتصادی و اتخاذ سیاست بی‌طرف فعال در سطح سیاست بین‌المللی به عنوان راهکارهای مهم گذار از این چالش‌ها شناسایی شده است.

واژه‌های کلیدی: حکومت‌سازی، چالش ژئوپلیتیکی، دولت - ملت، طالبان، افغانستان.

۱. مقدمه

در لابه‌لای نیازهای انسان، بشر نیاز به قدرتی دارد تا به محیط داخلی و پیرامونی قلمرو خود کنترل و تسلط داشته باشد تا بتواند امنیت را به بهترین وجه تامین کند و از طرف دیگر اختلافات بین انسان‌ها را مدیریت کند تا نظم جامعه را ایجاد کند. از این‌رو، دو کار ویژه نظم و امنیت همواره از دغدغه‌های اصلی حکومت‌ها در طول تاریخ بوده است. بنابراین نبود یک ناظم، جوامع را با هرج‌ومرج مواجه می‌کند. از طرف دیگر در جهان امروز این حکومت است که هویت و حقوق انسان‌های تحت حاکمیتشان را تعریف و مطالبه می‌کند (Salehi, 2014:10). اگر حکومت مقتدر و دموکراتیک شکل بگیرد مردم آن کشور هم در نظام بین‌الملل و هم در داخل آن کشور به نیازهای اجتماعی و سیاسی خویش بیشتر و بهتر و اگر حکومت ضعیف شکل بگیرد کمتر دست می‌یابند. پس همه مردم به یک چتر واحد سیاسی بنام حکومت نیازمند هستند اما به یک حکومت مقتدر و کارا نیازمندترند. بنابراین هر توده‌ی مردمی برای ساختن یک ملت واحد، همچنین ساختن یک دولت و درنهایت شکل‌گیری یک حکومت مستقل، مقتدر و آزاد نیازمند یک‌روند و فرآیند بسیار طولانی و درازمدت‌اند.

در کشورهای آفریقایی، آسیایی و شرق اروپا بیشترین ضعف مدیریت وجود دارد؛ چراکه در چنین مناطقی، بسیاری از کشورها در حال ظهور بودند و سازمان‌دهی و مدیریت سیاسی فضای ملی، از اولویت‌های مهم آن‌ها برای بقای ملی به شمار می‌آمد (Hafiznia and Kateb, 2020:36)، که معمولاً یا در تله‌ی تنش‌های گروهی و یا جغرافیای خشن گیر افتاده‌اند، و یا از طرف دیگر به میدان جنگ‌های نیابتی قدرت‌های استعمارگر و هژمون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای تبدیل شده‌اند، ملت‌شدن و ساختن دولت مقتدر و کارا امر بی‌نهایت دشوار و سخت است. همچنین برای تعداد بسیار کمی از کشورهای که در چنین محمصه‌های گرفتار شده‌اند راه نجات وجود دارد. در حالی که اکثر این کشورها همچنان میدان نبرد گروه‌های قومی، بنیادگرایی دینی و مذهبی در داخل و میدان جنگ و مصرف سلاح‌های گرم و سرد قدرت‌های هژمون باقی خواهند ماند.

به همین دلیل افغانستان که جزء کشورهای جهانی سوم و درگیر جنگ‌های قومی-گروهی و زورآزمایی‌های قدرت‌های هژمونی بین‌المللی و منطقه‌ای است، در فاز اول برای تشکیل حکومت و در ادامه شکل‌گیری حکومت مردمی و کارا با چالش‌های عمیقی مواجه است. یکی از مهم‌ترین چالش‌های افغانستان برای ایجاد حکومت مردمی چالش‌های ژئوپلیتیکی حاکم بر سرنوشت افغانستان است. از این‌رو در تحقیق حاضر تلاش شده تا ضمن درک موانع و چالش‌های ژئوپلیتیکی طالبان در مقیاس فراملی برای ساخت یک حکومت مردمی و کارا در افغانستان، به بررسی راهکارهای عملیاتی عبور از این چالش‌ها نیز پرداخته شود.

۲. روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی است. همچنین شیوهی جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، به دو صورت بوده است، یعنی هم به صورت پیمایشی (مصاحبه و توزیع پرسشنامه با جامعه هدف) و همچنین به شیوهی کتابخانه‌ای صورت گرفته است. به جامعه هدف (نخبگان سیاسی) در دو مرحله مراجعه شده است. مطابق پاسخ‌های ارائه‌شده از نخبگان سیاسی به تعداد بیش از ۱۵۰ گزاره مطابق با سوالات و اهداف تحقیق به دست آمده است. با بررسی و تحلیل گزاره‌های دریافت شده، این گزاره‌ها را جهت تطبیق در پرسشنامه‌ی روش کیو به ۷۸ گزاره تبدیل و با هم ادغام و ترکیب شده‌اند. با ۷۸ گزاره‌ی به دست آمده و تبدیل آن به پرسشنامه، دوباره به جامعه هدف وسیع‌تر مراجعه نموده‌ایم. در مرحله دوم با مراجعه به ۷۰ نخبه سیاسی شامل، فعالین سیاسی درجه یک در سطح رهبری حکومت پیشین (مشاوران ریاست جمهوری، وزیران کابینه و نمایندگان مردم در شورای ملی)، اندیشمندان حوزه ژئوپلیتیک افغانستان، تحلیل‌گران سیاسی و رسانه‌ای، روزنامه‌نگاران، اساتید دانشگاه، نمایندگان مردم در شورای ولایتی (حکومت پیشین) و صاحب‌منصبان رده میانی حکومت، که از میان تعداد ۵۵ نفر نخبه سیاسی، ۴۰ نفر از این نخبگان سیاسی، جواب مثبت داده اعلام همکاری نمودند و با فرستادن پرسشنامه‌ها، در وقت تعیین‌شده به پرسشنامه‌های ارائه شده، جواب ارائه نمودند. با جمع‌آوری جواب‌های دریافت شده از نخبگان سیاسی، در چارچوب

روش کیو اقدام به تجزیه و تحلیل یافته‌ها شده است. به طوری که تحلیل آماری یافته‌ها نیز در محیط نرم‌افزار SPSS انجام گرفته است

۳. مبانی نظری

۳-۱. چالش

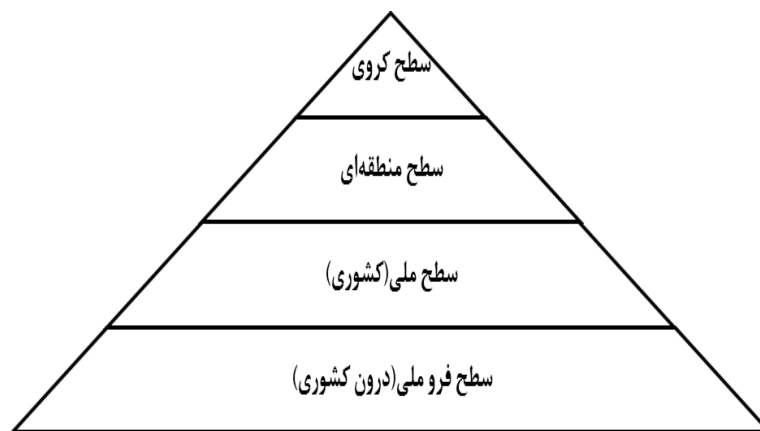
چالش به «وضعیت و پدیده‌ای جدید و دشواری که مواجهه با آن تلاشی سخت و تعیین کنند را ایجاد کند» گفته می‌شود و در حالت مصدری، به معنای «زیر سؤال کشیدن و ایجاد شک و تردید در امری است از جنبه حقیقت، ارزش یا قدرت و توان آن» (Zozlam, 2005:36). چالش در اصطلاح نیز به معانی مختلفی آمده است؛ فرهنگ علوم انسانی، در برابر چلینج واژه‌های «چالش»، «چالشگری» و «هماورد خواهی» را قرار داده است (Ashuri, 1996:62). فرهنگ اصطلاحات علمی-اجتماعی، واژه «چالش»، مطرح نشده اما واژه‌های «بحران» و «مسأله اجتماعی» تا حدودی با برخی مصادیق چالش را پوشش می‌دهد (Arastakho, 2012:162). با وجود این‌ها، می‌شود گفت که چالش خصیصه‌ی هر موجودی است و بروز چالش و چالشگری در هر امر یک روند عینی و حقیقی است که در سلسله مراتب هر عمل چالش وجود دارد. از سوی دیگر آزادی بیان، منابع گسترده و تکنولوژی همه زمینه را جهت چالشگری مهیا و مساعد می‌کند. همچنین می‌شود گفت که چالش یک عکس‌العمل طبیعی و عینی و بیانگر وضعیت و شرایط خاص است.

۳-۲. ژئوپلیتیک

برای اولین بار در سال ۱۸۹۹ میلادی توسط یک حقوقدان سوئدی بنام رودولف کیلن اصطلاح ژئوپلیتیک وضع شد (Minaei, 2012:3) به معلومات حاصل شده ناشی از ارتباط بین جغرافیا، سیاست و قدرت ژئوپلیتیک می‌گویند (Hafeznia, 2014:13). ژئوپلیتیک در پی تحلیل اثرات جغرافیا بر سیاست است (Reisinezhad, 2022:272).

۳-۳. چالش ژئوپلیتیکی

چالش ژئوپلیتیک، عبارت است از ایجاد وضعیت برای یک دولت یا کشور بر پایه‌ی عوامل ثابت و متغیر ژئوپلیتیکی و متأثر کردن سیاست آن کشور با استفاده از متغیرها و عامل‌های جغرافیایی. به عبارت دیگر منفع‌ل کردن سیاست و استراتژی ملی دیگر کشورها با کاربرد عوامل و ارزش‌های جغرافیایی، یا کاربرد جغرافیا علیه کشور رقیب (Hafeznia, 2000: 213). ارزش‌ها و عوامل جغرافیایی هم از متغیر و ثابت، طبیعی و انسانی، مکانی و فضائی دارای طیف گسترده‌ای هستند که کاربرد یک و یا تعدادی از آن‌ها علیه کشور رقیب یا حریف می‌تواند آن را به زانو درآورده و مواضع سیاسی وی را منفع‌ل نماید و سبب شود تا بازیگران خواست‌ها و اراده‌ی خود را بر آن تحمیل نماید. هدف اولیه هر چالش ژئوپلیتیکی ایجاد انفع‌ل در طرف مقابل به منظور تغییر رفتار آن است (Hafeznia, 2006: 121). همه این‌ها گویای منفع‌ل ساختن یک کشور توسط دیگران با استفاده از جغرافیا و موقعیت است. با توجه به تعریف چالش‌های ژئوپلیتیکی این چالش‌ها را در مقیاس‌های ژئوپلیتیکی (ملی، منطقه‌ای و جهانی) مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت. جا دارد قبل از بررسی این چالش‌ها به مقیاس الگوی سطوح ساختاری جغرافیای سیاسی پرداخته شود که دکتر محمدرضا حافظ‌نیا اندیشمند برجسته جغرافیای سیاسی ایران مطابق شکل زیر در فصل دوم کتاب «افق‌های جدید در جغرافیای سیاسی» به الگوی سطوح ساختاری جغرافیای سیاسی جهان هم از سطح فرو ملی، سطح ملی، سطح منطقه‌ای و سطح کروی یا جهانی پرداخته است (Hafeznia and Kavyanirad, 2004: 57).

شکل (۱): الگوی سطوح ساختاری جغرافیای سیاسی جهان

(Source: Hafeznia and Kavianirad, 2004:57)

۳-۴. چالش‌های ژئوپلیتیکی فرو ملی / سرزمینی

چالش‌های ژئوپلیتیکی در مقیاس فرو ملی و سرزمینی را به بخش‌های زیادی می‌شود تقسیم‌بندی نمود که مهم‌ترین آن، چالش‌های ژئوپلیتیکی جغرافیایی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی، ناسیونالیسم قومی و بنیادگرایی دینی‌اند؛ که بیشتر از این نظر به موضوع قابل گنجایش نیست؛ که مسئله قومیت در افغانستان نهایت حساسیت برانگیز است و تصمیمات اکثراً قومی گرفته می‌شود (Akhbari and Zolfegari, 2009:45).

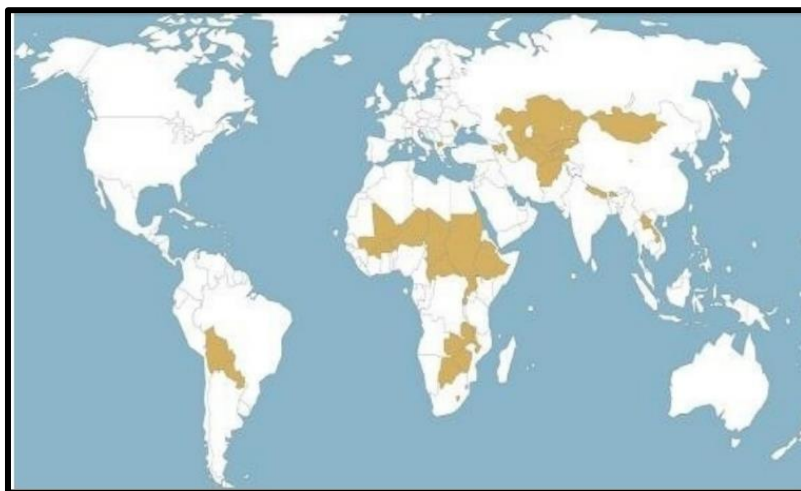
۳-۵. چالش‌های ژئوپلیتیکی در سطح منطقه‌ای

معمولاً تمام کشورها به نحوی در بعضی از مسائل منطقه‌ای با بعضی از کشورهای همسایه و منطقه دُچار چالش‌هایی هستند. کشورهایی با این تنش‌ها بیشتر مواجه‌اند که دارای موقعیت خاص ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی باشند. همچنین تنش‌های مرزی با همسایگان، محصور بودن در خشکی و منازعات آبی منطقه‌ای می‌تواند از مسائلی باشد که کشورها را در منطقه دُچار آسیب‌دیدگی در روابط و برخوردهایشان با کشورهای همسایه می‌سازد. در شکل (۲) به برخی از مهم‌ترین چالش‌های ژئوپلیتیکی که کشورها ممکن است در سطح منطقه‌ای با آن مواجه باشند اشاره شده است.

شکل (۲): چالش‌های ژئوپلیتیکی در مقیاس منطقه‌ای

- (۱) **چالش‌های مرزی:** مرز سیاسی به پدیده‌های فضایی گفته می‌شود که انعکاس‌دهنده قلمرو حاکمیت یک دولت بوده و مطابق قواعد خاص در مقابل حرکت انسان، انتقال کالا یا انتشار افکار مانع ایجاد کند، یا دست‌کم آن را محدود کند (Andalib, 2011: 194). در بعد مرزی بیشترین تأثیرگذاری و تأثیرپذیری از وجود اقلیت‌ها بر کارکردهای امنیتی-سیاسی و ارتباطی مرز، به وجود اشتراکات قومی، مذهبی و زبانی بین اقلیت‌ها در دو طرف مرز است (Zaghani, 2007: 135).
- (۲) **محصور در خشکی:** از آنجایی که حق آزادی ترانزیت و دسترسی به آب‌های آزاد برای همه کشورها امکان دارد، اما تعدادی مشخص از کشورها مطابق شکل (۳) به خاطر قرارگرفتن در وضعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی خاص و عدم دسترسی مستقیم به آب‌های آزاد نمی‌توانند به‌طور مستقیم از نظر تجاری و سیاسی بهره‌مند شوند (Ahmadian, 2019: 101). عواملی چون محدود به خشکی بودن یک سرزمین در ناکامی برخی از کشورهای آفریقایی، تأثیر بسیار داشته است. اما کشور سوئیس نیز محدود به خشکی است، ولی اکنون یکی از صنعتی‌ترین کشور دنیا محسوب می‌شود (Sharan, 2011: 140).

شکل (۳): نقشه کشورهای محاط به خشکی

(Source: <https://www.imna.ir/news/>)

(۳) **موقعیت حائلی:** پدیده حائل بودن به قدمت بشر است. قبایل ماقبل تاریخ سرزمین‌های خاص را بین مناطق سکونت خود برای جلوگیری از درگیری خالی از سکنه می‌گذاشتند (Hafeznia, 2012:4). کشورهای حائل، بازیگران قربانی و کوچکی‌اند که بین چند قدرت بزرگ و جاه‌طلب دارای اهداف جاه‌طلبانه قرار گرفته باشد. کشور حائل که توسط این رقبای خارجی ساخته می‌شود (Ziring, 1986:153). مطابق شکل (۴) نقشه دو منطقه حائل دیده می‌شود که این مناطق از ثبات سیاسی دایمی برخوردار بوده نمی‌توانند. افغانستان در قرون متمادی و اوکراین با آن آسایش نسبی که یافته بود همه با جنگ قدرت‌های را که از هم جدا کرده‌اند به خاک یکسان شده است.

شکل (۴): نقشه دو منطقه دارای موقعیت حائل ژئوپلیتیکی؛ نمونه افغانستان و شرق اروپا

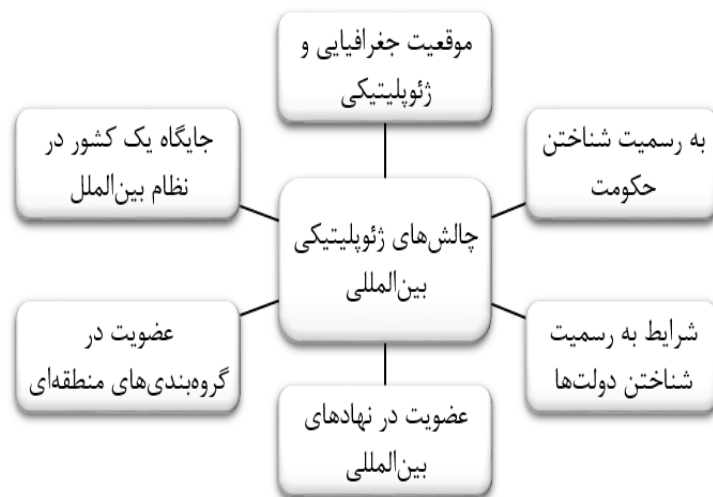
(۴) **منازعات آبی:** بررسی مسایل بحران‌های به وجود آمده از کمبود آب، یکی از بحث‌های داغ و مورد توجه در جغرافیای سیاسی به شمار می‌رود و شاخه‌های از علم جغرافیای سیاسی که به واکاوی و بررسی این موضوع می‌پردازد، هیدروپلیتیک نامیده می‌شود (Abasi,2021:428). عدم مدیریت پایدار آب، توسعه کشورها را تهدید نموده و ثبات سیاسی-امنیتی و امنیت داخلی واحدهای سیاسی را با چالش‌های بزرگی روبرو می‌سازد. انواع تنش‌های آبی شامل، اعلام رسمی جنگ، اقدامات نظامی در مقیاس‌های کوچک، اقدامات خصمانه سیاسی-نظامی، اقدامات خصمانه اقتصادی و دیپلماتیک را می‌توان نام برد (Mudares and et al,2020:76-91). بنا بر این مسئله آب در سیاست جهانی بسیار مهم بوده مثلاً کشور افغانستان با ساختن سد بر روی رودخانه هلمند/هیرمند که سبب خشکیدن دریاچه هامون در استان سیستان شده، تلاش دارد سیاست‌های ایران در قبال افغانستان را تغییر دهد (Abdi and et al,2020:38).

(۵) **روابط همسایگی:** اصطلاح واحد همسایگی به‌عنوان مفهومی مبنی بر توسعه و عمران را برای اولین بار کلرنس

پری در دهه‌ی ۱۹۲۰ در تهیه پالیسی توسعه نیویورک و حومه آن معرفی نمود (Sarali and Pordihimi, 2016:7). روابط همسایگی نه فقط یک واقعیت جغرافیایی بلکه واقعیت هنجاری یا اخلاقی نیز حساب می‌شود (Jackson, 2006:217). از منظر جغرافیای سیاسی، کشور همسایه، کشوری است که با مرز یا سرحد از کشور دیگر جدا شده باشد. روابط بین این دو واحد سیاسی را روابط همسایگی می‌توان نام نهاد (Chuny, 2010:143). سستی مطالعه روابط میان همسایگان به صورت آکادمیک به نظریه «منطقه‌گرایی» برمی‌گردد؛ اما در استفاده از این نظریه از این نکته غفلت (Tahaei, 2013:166-167). در انتخاب سطوح جغرافیایی سیاست خارجی، همسایه از میان سطوح چهارگانه جغرافیایی (همسایه، منطقه، فرامنطقه، بین‌الملل) سیاست خارجی را از نوبت‌بندی نهاد (Rawandi and et al, 2022:3). پنج ویژگی برای داشتن سیاست خارجی مطلوب نیازمند توجه پایه‌ای یعنی سطح همسایگی است که شامل: اول، توجه به جغرافیا (بن‌مایه‌های جغرافیایی و ژئوپلیتیک روابط با کشورهای همسایه آبی و خاکی کشور، تشخیص جغرافیای پایه منافع ملی، تشخیص دوست و دشمن برپایه خواص و خصصت‌های ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک) اند. دوم، توانایی مقابله با خطرات دشمن، سوم، داشتن استراتژی، چهارم، کسب قدرت ملی و اقتدار بین‌المللی؛ و پنجم، توسعه اقتصادی (Khalili, 2018:127).

۳-۶. چالش‌های ژئوپلیتیکی در سطح بین‌المللی

چالش‌های ژئوپلیتیکی در مقیاس بین‌المللی را به بخش‌های زیادی می‌شود تقسیم‌بندی نمود که از آن میان مهم‌ترین آن‌ها را در شکل (۵) ترسیم شده و در ادامه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

شکل (۵): چالش‌های ژئوپلیتیکی در مقیاس جهانی

۱) **موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی:** ارتباط بین موقعیت جغرافیایی و سیاست خارجی و حتی حکومت‌سازی و حکومت‌داری به قدری مهم است که به صورت یک موضوع مهم در مطالعات ژئوپلیتیکی درآمده است (Hafeznia, 2007: 89). موقعیت چه از دیدگاه ریاضی و چه از نظر نسبی تاثیر بسزایی در قدرت ملی کشورها دارد (Kamran, 2010: 11). با تأکید گلدستین، مهم‌ترین ملاحظات سه‌گانه، منزلت واقعی یک کشور در: موقعیت، موقعیت و موقعیت آن است (Goldstein, 1999: 59).

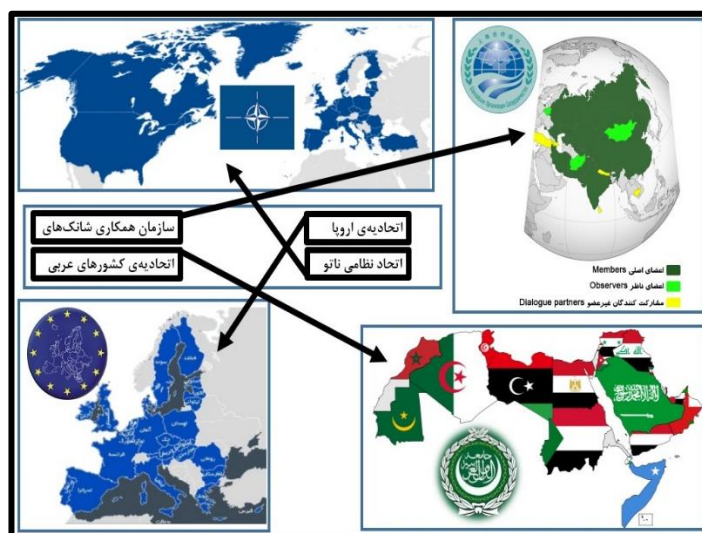
۲) **به رسمیت شناختن حکومت:** در یک تعریف کلی، شناسایی عملی است رسمی، از طرف قوه اجرایی یک کشور برای تأیید وجود دولت دیگر که دارای دو معنای سیاسی و حقوقی یعنی در مفهوم سیاسی شناسایی، به مفهوم تمایل هر کشور شناسایی‌کننده به برقراری رابطه با کشور جدید است (Nasiri and et al, 2020: 387). در مفهوم حقوقی، شناسایی به معنای آن است که کشور شناسایی‌کننده معتقد است کشور تازه‌وارد، تمام شرایط را برای عضویت در جامعه بین‌الملل و تبعیت از حقوق و تکالیف بین‌المللی دارد. از این نظر، شناسایی برای دولت جدید چند آثار حقوقی را دارد: ۱. شناسایی به دولت جدید وضعیت حقوقی بخشید که در اثر آن شخصیت حقوقی بین‌المللی را کسب می‌کند و به عنوان دولت حاکم و عضو سازمان ملل

شناخته می‌شود. ۲. روابط این دولت تابع به هنجارهای حقوقی بین‌المللی مربوط به جنگ و صلح می‌گردد. ۳. حق ذاتی دولت جدید جهت مالکیت به رسمیت شناخته می‌شود. ۴. دولت جدید در موضوع قانون عدم‌مداخله قرار می‌گیرد و تجاوز به حقوق آن صرفاً در چارچوب قوانین بین‌المللی امکان‌پذیر خواهد بود (Vaezi, 2008: 86). همچنین شرایط به رسمیت شناختن دولت جدید: ۱. استقلال: دولت جدید باید موجودیتی مستقل از سائری دولت‌ها داشته باشد. ۲. ثبات داخلی: دولت جدید باید از ثبات داخلی نسبتاً کافی برخوردار باشد. ۳. قلمرو مشخص: قلمروی تحت کنترل دولت جدید باید مشخص باشد (Lutfi, 2019: 555-556).

۳) عضویت در نهادهای بین‌المللی: سازمان‌های بین‌الملل، به‌عنوان ارگان‌های بین‌المللی برای حل مشکلات ناشی از روابط بین‌الملل مددکار دولت‌ها شدند (Yaqubi, 2013: 8). دلایل و عوامل ایجاد صلح عمومی جهانی و منابع شکل‌گیری سازمان‌های بین‌المللی را می‌توان با این دلایل چون (طرد جنگ و تمایل به صلح پایدار، آزادی‌های اجتماعی و حق تعیین سرنوشت دولت‌ها توسط خود، ایجاد شورایی از دولت‌ها، حل مسالمت‌آمیز اختلافات و طرح مباحث داوری و حکمیت، مجازات نظامی و اقتصادی برای دول جنگ‌طلب و ایجاد نیروی نظامی تحت نظر شورای اجرایی و اقدامات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) جستجو کرد (Bigzad, 2011: 1). از میان تمام سازمان‌های بین‌المللی سازمان ملل متحد به‌عنوان معتبرترین سازمان در سطح جهان به حساب می‌رود؛ که عضویت در این سازمان نیز از اعتبارات یک کشور به حساب می‌رود. چنانچه شرایط پذیرش به‌عنوان عضو در این سازمان نیز مشخص است (Musazadeh, 2007: 273-276).

۴) عضویت در گروه‌بندی‌های منطقه‌ای: سازمان‌ها و نهادهای منطقه‌ای تشکیلاتی‌اند که دلایل تاریخی و واقعی در منطقه‌ای از جهان تأسیس می‌گردند. این سازمان‌ها که بر مبنای تقسیمات جغرافیایی استوار هستند، موجب نزدیکی دولت‌ها و کشورهایی می‌گردند که احتمالاً دارای مشترکاتی چون فرهنگی، تاریخی، زبانی و مذهبی هستند (Kazemi, 1991: 103-113). تشکیل هر تشکلی انگیزه‌های مختلفی دارد. سازمان‌های منطقه‌ای با تخصصی شدن و افزایش اختیارات قادر به این خواهند بود که در آینده تأثیرات عمیقی بر فرایندی دموکراتیزه شدن بگذارند.

چنانچه هانتینگتون یادآوری می‌شود «جو بین‌المللی و عوامل خارجی در پیدایش دموکراسی‌های موج سوم نقش مهمی بازی کرده‌اند» (Huntington, 1994:65). مطابق شکل (۶) نقشه گروه‌بندی‌های منطقه‌ای؛ اشکال و انواع منطقه‌گرایی در جهان شکل گرفته‌اند: ۱. دستگاه‌های اتحاد نظامی مانند ناتو. ۲. اتحادیه‌های اقتصادی مانند اتحادیه‌ی اروپا. ۳. گروه‌بندی‌های سیاسی مانند اتحادیه‌ی کشورهای عربی. ۴. اتحادیه‌های مشترک‌المنافع مانند سازمان همکاری شانگهای (Zabaeynejad, 2020:144-145).

شکل (۶): نقشه گروه‌بندی‌های منطقه‌ای (اتحادیه اروپا، سازمان همکاری‌های شانگهای، اتحادیه نظامی ناتو و اتحادیه کشورهای عربی)

۵) جایگاه یک کشور در نظام بین‌الملل: در مورد جایگاه دولت‌ها در نظام بین‌المللی، نظریات مختلفی از طرف نظریه‌پردازان مطرح شده است. بسیاری صاحب‌نظران حوزه توسعه و نوسازی، پس از جنگ جهانی دوم کشورها را از جنبه‌های مختلف مانند میزان توسعه، توانایی و قدرت آن‌ها در نظام بین‌الملل، درجه صنعتی‌شان تقسیم‌بندی کرده‌اند (Firozabadi Dehqani and shokri, 2022:119). جی. جان ایکنبری نظم را مجموعی از ترتیبات حکومت‌داری میان دولت‌ها، از جمله قوانین، اصول و نهادهای اساسی آن می‌داند (Mazar and et al, 2018:13). شرایطی پس از جنگ سرد به گونه‌ای رقم خورد که ایالات متحده آمریکا به عنوان ابرقدرت

پیروز امکان این را پیدا نمود تا دکترین نظم نوین جهانی را به‌عنوان مشی استراتژیک دولت ایالات متحده در قرن پیشرو به معرفی بگیرد (Bigdeli, 2007: 45). بر این اساس نظریه هانتینگتون به هشت حوزه ژئوپلیتیکی شناسایی و تقسیم‌بندی نمود. این هشت حوزه ژئوپلیتیکی شامل: «منطقه ژئوپلیتیکی غرب، منطقه ژئوپلیتیکی جهان اسلام، منطقه ژئوپلیتیکی ژاپن، منطقه ژئوپلیتیکی چین (کنفوسیوسی)، منطقه ژئوپلیتیکی ارتودوکسی با محوریت روسیه، منطقه ژئوپلیتیکی آمریکای لاتین، منطقه ژئوپلیتیکی هند و جنوب‌غرب آسیا و منطقه ژئوپلیتیکی آفریقا (به‌استثنای کشورهای اسلامی آن)» (Pishgahifard and Rahimi, 2009: 106).

۴. معرفی محدوده مورد مطالعه

جغرافیای هر کشور با سیاست خارجی آن کشور رابطه مستقیم دارد. از سوی دیگر، ملت‌های آسیب‌پذیر اکثراً از موقعیت حائل میان قدرت‌های بزرگتر بر خورداراند. عواملی نظیر دسترسی به منابع طبیعی، زیرزمینی، داشتن زمین‌های کشاورزی، آب و هوای متناسب... در بقای دولت‌های مهم هستند. بطور خلاصه دو نوع موقعیت جغرافیایی وجود دارد که یکی آن موقعیت نسبی (منظور از نزدیکی و یا هم دوری از دریا و آب‌های آزاد یا مجاورت با یک دولت پر قدرت و توسعه‌طلب)، با این تفاسیر، افغانستان در میان همسایگان خود از شمال به کشورهای تاجیکستان، ازبکستان، ترکمنستان، از شمال‌شرق با چین، از جنوب و جنوب‌غرب با پاکستان و در نهایت از غرب با ایران مرز مشترک دارد و دیگری هم موقعیت ریاضی (اندازه دوری یا نزدیکی یک کشور را با خط استوا و دوقطبین مشخص می‌سازد) که تعیین‌کننده وضعیت آب و هوای اقلیم آن کشور است. از این لحاظ موقعیت ریاضی این کشور در جنوب قاره آسیا بین ۲۹ تا ۳۸ درجه عرض شمالی و ۶۰ تا ۷۵ درجه طول شرقی واقع شده است. موقعیت جغرافیایی ویژه افغانستان در تعریف ژئوپلیتیک منطقه نقش مهمی دارد و با تعبیرهای مانند (چهارراه آسیا) یا (هارتلند آسیا) از آن نامبرده شده، مکیندر باور داشت که در هر قاره نقطه‌های وجود دارد که کشورها سعی در کنترل آن دارند و تسلط بر آن به مانند تسلط بر قلب و مرکز همان می‌پندارند. افغانستان نیز از منطقه‌های است که امپراطوری‌های گوناگون تلاش بر تسلط آن داشته‌اند (Hekmatnia, 2004: 100).

شکل (۷): نقشه موقعیت جغرافیایی افغانستان در سطح منطقه

۴. یافته‌های تحقیق

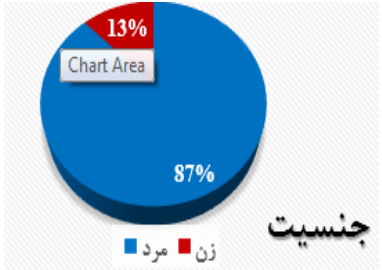
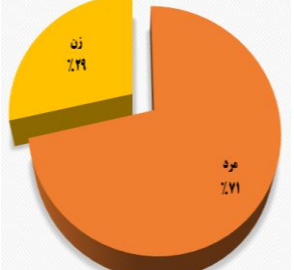
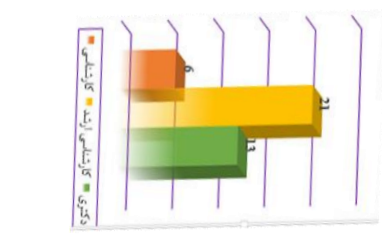
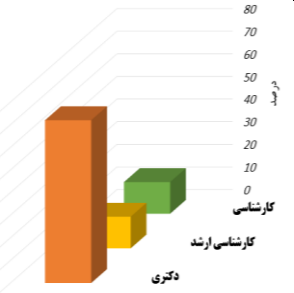
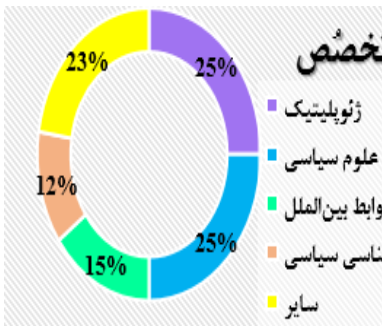
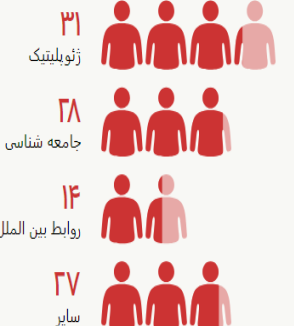
۴-۱. مشارکت‌کنندگان

جهت شناسایی گزاره‌ها با مسئولین رده اول از نمایندگان مردم در پارلمان تا وزرا و مشاورین ریاست جمهوری مصاحبه صورت گرفت و از میان جواب‌های مصاحبه‌کنندگان گزاره‌ها را جهت ترتیب پرسشنامه شناسایی گردید؛ که مطابق جدول (۱) و (۲) مشارکت‌کنندگان در مصاحبه و پرسشنامه و در جدول زیر معرفی شده‌اند.

جدول (۱): معرفی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه و پرسشنامه

شغل و تخصص	سطح تحصیلی	جنسیت	سن	نام کامل	12
نماینده مردم کابل در دوره ۱۶ مجلس افغانستان، دبیر کل حزب ملت افغانستان و از فعالین پیشگام در مسئله صلح افغانستان	دکتری (جامعه‌شناسی سیاسی)	مرد	۴۹	آقای مهدوی	۳
وزارت اطلاعات و فرهنگ دوره جمهوری	دکتری (ژئوپلیتیک)	مرد	۴۶	آقای رحیمی	۴
نماینده مردم غزنی در دوره‌های ۱۶ و ۱۷ پارلمان افغانستان	کارشناسی	زن	۴۴	خانم رضایی	۱
مشاور رئیس‌جمهور اشرف غنی	دکتری (جامعه‌شناسی)	مرد	۵۱	آقای سعادت	۵
وزیر اطلاعات و فرهنگ دوره جمهوری و فعلاً استاد دانشگاه کاناواوا در ژاپن	دکتری (روابط بین‌الملل)	مرد	۴۲	آقای وفايي زاده	۷
نماینده مردم بامیان؛ دوره ۱۷ پارلمان افغانستان	کارشناسی ارشد	زن	۳۵	خانم فهیمی	۲
استاد دانشگاه بیرجند	دکتری (ژئوپلیتیک)	مرد	۴۰	آقای کیانی	۶

جدول (۲): ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نخبگان سیاسی مشارکت‌کننده در تحقیق

نخبگان مشارکت‌کننده در پرسش‌نامه (۴۰) نفر		نخبگان مشارکت‌کننده در مصاحبه (۷) نفر	
نسبت	 <p>جنسیت</p> <p>87% مرد 13% زن</p>	نسبت	 <p>71% مرد 29% زن</p>
سطح تحصیلات	 <p>سطح تحصیلات</p>	سطح تحصیلات	 <p>سطح تحصیلات</p>
تخصص	 <p>تخصص</p> <p>25% ژئوپلیتیک 25% علوم سیاسی 15% روابط بین‌الملل 12% جامعه‌شناسی سیاسی 23% سایر</p>	تخصص	 <p>تخصص</p> <p>31 ژئوپلیتیک 28 جامعه‌شناسی 14 روابط بین‌الملل 27 سایر</p>

۴-۲. شناسایی چالش‌های ژئوپلیتیکی حکومت‌سازی طالبان در مقیاس فراملی

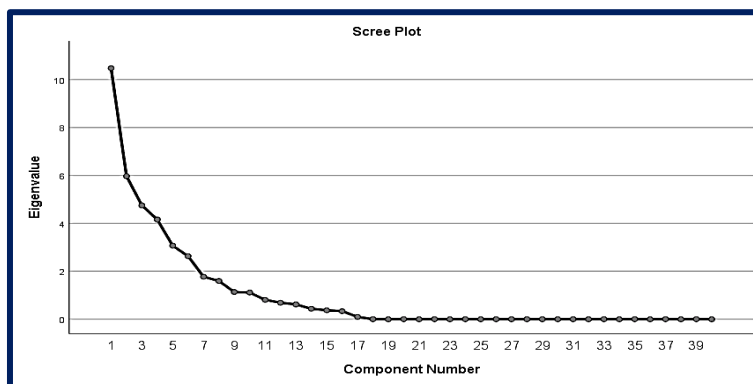
مطابق اساس روش و معیار کاریز گاتمن، عواملی که مقدار ویژه آن بیشتر از ۱ باشد، به‌عنوان عامل‌های اصلی انتخاب می‌شود که در این تحقیق و پژوهش برای زمینه پیدا کردن چالش‌های

ژئوپلیتیکی حکومت‌سازی طالبان در افغانستان از منظر نخبگان سیاسی در سطح فراملی الگوی ذهنی کیو معرفی شده براساس اطلاعات جدول (۳)، الگوهای ذهنی شناسایی شده در مجموع ۹۱/۶۳۹ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند. به‌گونه‌ای که الگوی ذهنی اول (کیو الف) ۲۶/۱۹۱ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی دوم (کیو ب) ۱۴/۹۲۴ درصد تغییرات، الگوی ذهنی سوم (کیو ج) ۱۱/۸۷۰ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی چهارم (کیو د) ۱۰/۳۹۲ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی پنجم (کیو هـ) ۷/۶۶۷ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی ششم (کیو و) ۶/۵۷۳ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی هفتم (کیو ز) ۴/۴۲۸ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی هشتم (کیو ح) ۳/۹۸۴ درصد از تغییرات، (کیو ط) ۲/۸۳۱ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی نهم (کیو ی) ۲/۷۷۸ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند.

جدول (۳): ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده به‌منظور چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی

مجموع مقادیر عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش			مقادیر ویژه اولیه			عامل (الگوی ذهنی)
درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع	درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع	
۲۶/۱۹۰	۲۶/۱۹۰	۱۰/۴۷۶	۲۶/۱۹۰	۲۶/۱۹۰	۱۰/۴۷۶	۱
۴۱/۱۱۴	۱۴/۹۲۴	۵/۹۷۰	۴۱/۱۱۴	۱۴/۹۲۴	۵/۹۷۰	۲
۵۲/۹۸۴	۱۱/۸۷۰	۴/۷۴۸	۵۲/۹۸۴	۱۱/۸۷۰	۴/۷۴۸	۳
۶۳/۳۷۶	۱۰/۳۹۲	۴/۱۵۷	۶۳/۳۷۶	۱۰/۳۹۲	۴/۱۵۷	۴
۷۱/۰۴۴	۷/۶۶۷	۳/۰۶۷	۷۱/۰۴۴	۷/۶۶۷	۳/۰۶۷	۵
۷۷/۶۱۷	۶/۵۷۳	۲/۶۲۹	۷۷/۶۱۷	۶/۵۷۳	۲/۶۲۹	۶
۸۲/۰۴۵	۴/۴۲۸	۱/۷۷۱	۸۲/۰۴۵	۴/۴۲۸	۱/۷۷۱	۷
۸۶/۰۳۰	۳/۹۸۴	۱/۵۹۴	۸۶/۰۳۰	۳/۹۸۴	۱/۵۹۴	۸
۸۸/۸۶۱	۲/۸۳۱	۱/۱۳۲	۸۸/۸۶۱	۲/۸۳۱	۱/۱۳۲	۹
۹۱/۶۳۹	۲/۷۷۸	۱/۱۱۱	۹۱/۶۳۹	۲/۷۷۸	۱/۱۱۱	۱۰

شکل (۸): نمودار سنگریزه (Scree Plot) به منظور چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی

پس از چرخش عامل‌ها بر اساس مدل تحلیل مؤلفه‌های اصلی، به منظور مشخص نمودن معناداری بار عاملی هر یک از الگوهای ذهنی می‌بایست از قدر مطلق استفاده $\sqrt{n}$ در واقع نمود $\left| \frac{1.96}{\sqrt{n}} \right|$ اشاره به گزاره‌های شناسایی شده کیو دارد (Bineshian and Dehdar, 2017:213). در این پژوهش با توجه به تعداد گزاره‌های شناسایی شده مقدار بار عاملی بایستی بیش از ۰.۴۶۲ انتخاب شود. تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های اصلی مطابق جدول (۴) شامل ۱۰ عامل شده است. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۷، ۹، ۲۲، ۳۳، ۳۳، ۳۷ و ۳۹ در الگوی ذهنی اول (کیو اول) قرار می‌گیرند. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۴، ۵، ۶، ۱۰، ۱۴، ۲۰، ۳۳ و ۳۴ در الگوی ذهنی دوم (کیو دو) قرار می‌گیرند. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۱۱، ۱۸، ۲۵، ۲۹ و ۳۶ در الگوی ذهنی چهارم (کیو چهار) قرار می‌گیرند. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۲۸ و ۴۰ در الگوی ذهنی پنجم (کیو پنج) قرار می‌گیرند. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۳، ۱۲ و ۱۵ در الگوی ذهنی ششم (کیو شش) قرار می‌گیرند. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۸، ۱۳ و ۳۱ در الگوی ذهنی هفتم (کیو هفت) قرار می‌گیرند. شرکت‌کننده شماره ۱ در الگوی ذهنی هشتم (کیو هشت) قرار می‌گیرد. شرکت‌کننده شماره ۲۰ در الگوی ذهنی نهم (کیو نه) قرار می‌گیرد؛ و همچنین شرکت‌کننده شماره ۲ در الگوی ذهنی دهم (کیو ده) قرار می‌گیرد.

جدول (۴): ماتریس چرخش یافته عامل‌ها به منظور چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی

الگوی ذهنی										شرکت‌کنندگان
دهم	نهم	هشتم	هفتم	ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	
-۰/۱۱۳	-۰/۰۶۳	۰/۵۵۳	-۰/۱۹۸	-۰/۱۱۱	۰/۴۴۳	۰/۲۹۴	۰/۳۹۱	-۰/۰۱۰	۰/۱۳۱	۱
۰/۸۴۳	-۰/۱۳۳	۰/۰۱۳	۰/۰۵۵	۰/۰۶۷	۰/۰۵۹	۰/۰۶۰	۰/۲۵۸	-۰/۲۳۷	-۰/۰۳۶	۲
-۰/۱۶۲	-۰/۰۰۶	-۰/۱۶۹	-۰/۲۶۸	۰/۸۲۰	۰/۲۳۵	۰/۰۷۳	۰/۱۳۲	-۰/۲۴۷	۰/۰۴۰	۳
۰/۰۵۴	۰/۲۴۱	-۰/۵۳۸	-۰/۰۹۱	-۰/۱۵۸	-۰/۱۶۳	۰/۰۴۶	۰/۰۹۶	۰/۶۷۸	۰/۱۴۷	۴
-۰/۱۵۳	۰/۰۲۴	-۰/۱۱۷	۰/۰۱۳	-۰/۱۸۵	۰/۰۷۸	۰/۰۶۹	-۰/۱۰۱	۰/۸۹۸	۰/۲۲۲	۵
۰/۲۷۷	-۰/۱۴۲	۰/۱۲۴	-۰/۱۰۰	۰/۰۰۸	-۰/۱۶۵	۰/۲۸۳	۰/۱۸۴	۰/۷۷۵	۰/۱۹۸	۶
-۰/۱۵۷	-۰/۱۰۸	-۰/۱۴۰	۰/۵۰۰	۰/۲۷۴	۰/۰۲۸	-۰/۰۰۶	۰/۰۹۷	۰/۳۹۶	۰/۵۹۰	۷
-۰/۱۵۱	۰/۵۱۷	۰/۰۷۰	۰/۶۷۳	-۰/۰۵۱	۰/۱۷۰	۰/۰۴۱	-۰/۱۰۳	-۰/۰۴۵	۰/۳۸۷	۸
-۰/۱۳۳	-۰/۰۴۳	۰/۱۱۳	۰/۴۷۰	-۰/۲۰۰	-۰/۰۷۱	-۰/۱۰۲	۰/۲۳۰	-۰/۱۶۹	۰/۷۰۰	۹
-۰/۲۹۳	۰/۰۳۹	۰/۱۳۹	-۰/۰۷۲	-۰/۲۳۹	۰/۳۰۸	۰/۰۶۲	-۰/۲۰۴	۰/۵۴۲	۰/۵۳۳	۱۰
-۰/۳۳۴	-۰/۲۰۴	۰/۱۰۴	۰/۰۷۴	-۰/۲۰۷	-۰/۱۸۳	۰/۶۰۶	۰/۴۲۹	۰/۲۳۱	-۰/۳۲۰	۱۱
۰/۱۱۴	-۰/۰۳۲	۰/۰۱۱	-۰/۰۵۲	۰/۸۴۴	-۰/۰۶۸	-۰/۱۹۸	-۰/۲۱۸	-۰/۰۸۸	-۰/۱۲۰	۱۲
۰/۱۴۱	۰/۰۸۳	-۰/۰۳۴	۰/۸۴۵	-۰/۰۶۶	۰/۱۸۷	-۰/۰۲۸	-۰/۳۳۶	۰/۱۷۱	۰/۱۱۷	۱۳
-۰/۰۶۳	۰/۱۶۸	-۰/۳۳۹	-۰/۰۲۰	-۰/۰۲۳	-۰/۱۵۰	-۰/۱۷۴	-۰/۱۰۴	۰/۷۵۶	۰/۴۳۶	۱۴
۰/۰۶۵	۰/۰۷۱	۰/۰۸۹	۰/۰۹۸	۰/۹۲۴	-۰/۰۵۷	-۰/۰۶۸	-۰/۱۱۵	-۰/۰۳۲	۰/۱۴۲	۱۵
۰/۰۴۵	۰/۰۴۱	-۰/۰۶۷	۰/۱۳۰	۰/۱۹۴	۰/۱۵۳	۰/۳۶۷	-۰/۷۱۰	۰/۲۵۶	۰/۴۰۲	۱۶
۰/۰۴۵	-۰/۲۶۶	۰/۰۷۷	-۰/۰۷۳	۰/۱۴۰	۰/۲۸۸	-۰/۳۲۶	۰/۵۷۸	-۰/۲۸۱	-۰/۴۵۸	۱۷
۰/۱۳۹	۰/۱۱۶	۰/۴۳۱	۰/۰۳۴	۰/۰۸۲	۰/۱۹۲	۰/۷۹۴	۰/۰۹۵	۰/۱۷۹	۰/۱۰۶	۱۸
-۰/۰۱۸	۰/۱۳۲	-۱/۱۹۱	-۰/۲۷۳	-۰/۲۳۷	-۰/۶۸۹	-۰/۲۷۶	۰/۰۷۰	۰/۰۹۱	۰/۳۰۴	۱۹
-۰/۰۸۳	۰/۸۸۲	۰/۰۵۰	۰/۲۱۱	۰/۰۳۴	-۰/۰۴۲	-۰/۰۹۶	۰/۲۳۰	-۰/۰۵۱	۰/۲۶۶	۲۰
-۰/۱۶۴	-۰/۰۳۰	۰/۱۴۴	۰/۲۱۱	۰/۰۴۷	۰/۳۰۱	-۰/۰۰۸	-۰/۲۸۷	۰/۸۳۱	۰/۱۳۰	۲۱
-۰/۰۷۶	۰/۳۷۹	-۰/۱۱۵	۰/۱۳۰	-۰/۰۵۸	۰/۰۲۲	-۰/۲۱۳	-۰/۱۷۱	۰/۳۴۷	۰/۷۰۳	۲۲
-۰/۲۹۴	۰/۳۵۳	۰/۱۱۰	۰/۰۳۰	۰/۱۱۴	۰/۵۰۶	۰/۰۱۸	۰/۱۱۷	-۰/۱۶۸	۰/۵۷۸	۲۳
-۰/۰۴۸	-۱/۱۷۱	-۰/۷۸۷	-۰/۰۸۹	۰/۰۱۹	-۰/۲۲۹	-۰/۲۵۳	۰/۰۳۵	-۰/۰۱۱	-۰/۳۲۹	۲۴
۰/۱۵۴	-۰/۳۴۶	۰/۲۲۲	-۱/۱۷۳	-۰/۲۳۳	-۰/۰۷۱	۰/۶۵۹	۰/۰۸۰	۰/۴۸۴	۰/۰۳۵	۲۵
۰/۰۲۳	-۰/۰۶۹	۰/۰۶۰	۰/۰۱۷	۰/۳۵۰	۰/۱۱۳	-۰/۲۴۳	-۰/۱۲۹	۰/۲۹۳	۰/۷۸۳	۲۵
۰/۰۹۹	۰/۱۳۰	-۰/۳۴۶	-۰/۰۷۵	-۰/۰۶۵	۰/۳۲۱	۰/۲۱۹	۰/۷۸۶	-۰/۰۱۰	-۰/۲۰۸	۲۷
-۰/۰۷۱	۰/۰۹۵	۰/۲۵۵	۰/۴۷۵	-۰/۲۳۷	۰/۶۵۱	-۰/۰۵۴	-۰/۰۲۸	۰/۳۰۷	۰/۱۴۷	۲۸
۰/۰۵۸	-۰/۰۴۹	۰/۱۷۴	-۰/۰۸۶	-۰/۰۴۹	-۰/۱۴۸	۰/۸۸۰	۰/۰۳۸	-۰/۰۶۰	-۰/۲۳۵	۲۹
۰/۱۷۰	-۰/۰۳۱	۰/۰۷۲	۰/۲۲۹	-۰/۱۰۳	-۰/۰۱۱	-۰/۰۳۹	-۰/۱۱۴	۰/۰۸۴	۰/۹۰۵	۳۰

۰/۰۸۸	۰/۱۶۴	۰/۰۱۸	۰/۰۷۱۰	-۰/۰۹۰	۰/۱۶۶	-۰/۱۷۳	-۰/۳۶۱	-۰/۱۸۳	۰/۳۸۶	۳۱
۰/۱۹۵	۰/۲۲۰	۰/۰۶۴	-۰/۲۳۶	-۰/۱۰۵	-۰/۲۶۳	۰/۰۰۴	۰/۸۳۷	-۰/۰۲۲	۰/۱۸۳	۳۲
۰/۲۹۷	-۰/۰۹۶	۰/۱۸۴	-۰/۰۳۹	۰/۴۲۱	۰/۱۰۹	۰/۳۲۳	۰/۰۰۵	۰/۶۸۰	-۰/۲۱۶	۳۳
۰/۰۸۴	-۰/۰۷۰	۰/۰۶۴	۰/۱۳۰	-۰/۱۸۴	۰/۱۸۵	-۰/۰۵۱	-۰/۱۸۸	۰/۸۹۷	-۰/۰۱۱	۳۴
۰/۰۶۳	-۰/۰۲۲	۰/۰۷۹	۰/۴۰۸	۰/۱۱۸	۰/۵۴۸	-۰/۰۲۸	-۰/۳۳۲	۰/۰۷۴	۰/۵۵۸	۳۵
-۰/۰۷۷	-۰/۰۰۴	-۰/۲۰۰	-۰/۰۳۱	-۰/۰۸۶	۰/۰۷۳	۰/۹۳۸	-۰/۰۲۸	-۰/۰۴۲	-۰/۱۳۱	۳۶
-۰/۰۹۲	۰/۳۹۱	۰/۲۸۳	-۰/۰۹۲	۰/۰۳۷	-۰/۰۴۴	-۰/۰۷۷	۰/۰۵۷	۰/۰۹۷	۰/۷۹۲	۳۷
۰/۰۹۷	۰/۰۶۱	۰/۱۲۲	-۰/۱۴۷	-۰/۰۷۳	۰/۰۶۴	۰/۲۴۲	۰/۸۶۷	-۰/۱۵۷	۰/۱۷۶	۳۸
۰/۰۱۹	۰/۳۰۸	۰/۰۵۴	۰/۲۳۲	-۰/۰۱۸	۰/۲۱۴	-۰/۰۳۳	۰/۱۵۱	۰/۳۳۸	۰/۷۸۶	۳۹
۰/۱۲۱	۰/۰۱۲	۰/۰۶۲	۰/۰۵۴	-۰/۰۱۲	۰/۸۳۲	-۰/۱۵۰	۰/۰۷۱	۰/۱۹۲	۰/۱۶۸	۴۰

روش استخراج: تجزیه و تحلیل اجزای اصلی.
 Kaiser با عادی‌سازی Varimax روش چرخش:
 چرخش در ۱۸ تکرار همگرا شد.

در مرحله بعد، امتیازهای عاملی برای هر یک از گزاره‌ها کیوبی در پژوهش مشخص شد. امتیاز عاملی، امتیازی است که از دیدگاه هر عامل شناسایی شده (ذهنیت‌های مشترک شناسایی شده) به هر یک از عبارات کیو تعلق می‌گیرد. به عبارت دیگر، امتیاز عاملی میزان اهمیت هر یک از عبارات را در هر عامل (الگوی ذهنی) مشخص می‌کند. سپس بر اساس بیشترین امتیاز تا کمترین امتیاز، گزاره‌ها (گویه‌ها) رتبه‌بندی می‌شود که در جدول (۵) و جدول (۶)، عدد ۱ به معنای بالاترین رتبه (امتیاز عاملی) و عدد ۱۸ معرف کمترین رتبه (امتیاز عاملی) است. بدین‌سان، این اطلاعات نشان می‌دهد که سه گزاره پرننگ در الگوی ذهنی اول تا یازدهم چه عواملی هستند.

جدول (۵): رتبه گزاره‌ها در هر ذهنیت (الگوی ذهنی) بر اساس امتیازهای عاملی

اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	یازدهم
۱۲	۱۰	۱۸	۷	۹	۹	۱۴	۹	۱۲	۳	۱۲
۱۷	۱۲	۱۵	۵	۱۲	۴	۱	۱۵	۶	۱۱	۱۷
۱۸	۴	۷	۱۶	۱	۱۵	۱۸	۴	۱۴	۱۲	۱۸
۱۴	۳	۱۷	۱۲	۱۰	۸	۱۵	۵	۱	۱۶	۱۴
۲	۱	۱۰	۶	۶	۶	۳	۶	۱۰	۸	۲
۵	۲	۱	۴	۱۴	۵	۷	۷	۵	۷	۵
۱	۶	۱۳	۹	۱۷	۱۸	۲	۱۴	۱۵	۱۴	۱

۴	۹	۷	۱۰	۴	۱۷	۱۳	۱۳	۱۲	۵	۴	موقعیت خاص جغرافیایی-ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی افغانستان
۱۵	۱۵	۱۱	۱۷	۱۶	۱۶	۷	۱	۸	۱۶	۱۵	ادامه جغرافیایی قومیت‌های افغانستان در داخل کشورهای همسایه
۱۱	۱۳	۹	۱۸	۱۷	۲	۳	۳	۶	۷	۱۱	تأثیر وجود پشتون‌های دو طرف مرز دیورند بر روابط پاکستان و افغانستان
۳	۱۷	۲	۱۶	۶	۱۲	۱۶	۱۸	۱۶	۱۷	۳	اشتراکات سرزمینی-تمدنی با کشورهای همسایه
۸	۵	۸	۱۲	۱۲	۱	۱۵	۱۴	۲	۸	۸	افغانستان به‌عنوان عمق استراتژیک پاکستان
۱۶	۱۰	۱۳	۱۱	۱۱	۱۰	۱۸	۱۱	۹	۹	۱۶	افغانستان به‌عنوان حیات خلوت همسایگان
۹	۱۸	۱۶	۱	۸	۳	۵	۸	۱۱	۱۱	۹	اختلافات مرزی با همسایگان
۱۰	۴	۱۸	۸	۱۳	۱۱	۱۱	۱۵	۱۴	۱۳	۱۰	عدم شناسایی حاکمیت طالبان در سطح بین‌المللی
۷	۲	۱۷	۱۳	۵	۷	۲	۱۷	۴	۱۴	۷	عدم اعتماد جامعه بین‌المللی به طالبان
۶	۱	۳	۳	۱۰	۱۴	۴	۱۰	۵	۱۵	۶	عدم احترام به قواعد و قوانین بین‌المللی توسط طالبان
۱۳	۶	۴	۲	۹	۱۳	۸	۲	۳	۱۸	۱۳	افغانستان به‌عنوان کانون توجه برای گروه‌های تروریستی جهان

در جدول (۶) گزاره‌های برتر در الگوهای ذهنی شناخته‌شده، بر اساس چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی در جهت حکومت‌سازی توسط طالبان در افغانستان از الگوی ذهنی اول الی الگوی ذهنی آخر به ترتیب هم آمده است.

جدول (۶): گزاره‌های برتر در الگوهای ذهنی شناخته‌شده، بر اساس چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی در

جهت حکومت‌سازی توسط طالبان در افغانستان

گزاره‌های برتر در الگوی ذهنی شناخته‌شده بر اساس چالش‌های جغرافیایی افغانستان کانون توجه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی	الگوهای ذهنی
راهبردهای متضاد و مداخله قدرت‌های بزرگ در افغانستان	الگوی ذهنی اول
اشتراکات سرزمینی-تمدنی با کشورهای همسایه	
راهبردهای متضاد و مداخله قدرت‌های بزرگ در افغانستان	الگوی ذهنی دوم
راهبردهای متضاد و مداخله کشورهای همسایه در افغانستان	
موقعیت حائل ژئوپلیتیکی افغانستان	الگوی ذهنی سوم
راهبردهای متضاد و مداخله کشورهای همسایه در افغانستان	
افغانستان به‌عنوان عمق استراتژیک پاکستان	الگوی ذهنی چهارم
افغانستان به‌عنوان کانون توجه برای گروه‌های تروریستی جهان	
امتداد و ادامه جغرافیایی قومیت‌های افغانستان در داخل کشورهای همسایه	الگوی ذهنی چهارم
تأثیر وجود پشتون‌های دو طرف مرز دیورند بر روابط پاکستان و افغانستان	

تأثیر وجود پشتون‌های دو طرف مرز دیورند بر روابط پاکستان و افغانستان	
محصور در خشکی و عدم دسترسی به آب‌های آزاد	الگوی ذهنی پنجم
عدم اعتماد جامعه بین‌المللی به طالبان	
تأثیر وجود پشتون‌های دو طرف مرز دیورند بر روابط پاکستان و افغانستان	الگوی ذهنی ششم
افغانستان به‌عنوان عمق استراتژیک پاکستان	
اختلافات مرزی با همسایگان	
تضاد اسلام و مدرنیته	الگوی ذهنی هفتم
جغرافیای افغانستان کانون توجه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی	
راهبردهای متضاد و مداخله قدرت‌های بزرگ در افغانستان	
اختلافات مرزی با همسایگان	الگوی ذهنی هشتم
افغانستان به‌عنوان کانون توجه برای گروه‌های تروریستی جهان	
عدم احترام به قواعد و قوانین بین‌المللی توسط طالبان	
عدم احترام به قواعد و قوانین بین‌المللی توسط طالبان	الگوی ذهنی نهم
اشتراکات سرزمینی-تمدنی با کشورهای همسایه	
عدم احترام به قواعد و قوانین بین‌المللی توسط طالبان	
موقعیت حائل ژئوپلیتیکی افغانستان	الگوی ذهنی دهم
عدم اعتماد جامعه بین‌المللی به طالبان	
انزوای جهانی افغانستان	
جغرافیای افغانستان کانون توجه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی	الگوی ذهنی یازدهم
راهبردهای متضاد و مداخله قدرت‌های بزرگ در افغانستان	
اشتراکات سرزمینی-تمدنی با کشورهای همسایه	

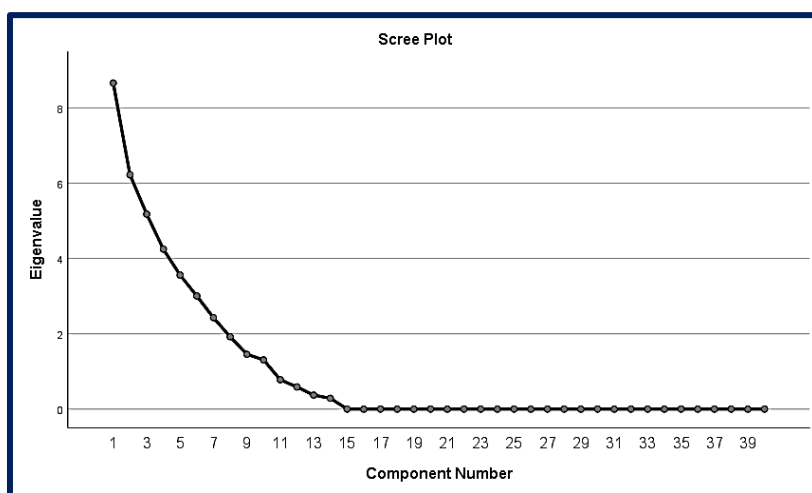
۳-۴. راهکارهای مطلوب برون‌رفت از چالش‌های حکومت‌سازی طالبان در مقیاس فراملی

بر اساس معیار کاریز گاتمن، عواملی که مقدار ویژه آن بیشتر از ۱ باشد، به‌عنوان عامل‌های اصلی انتخاب می‌شود که در این پژوهش برای زمینه پیدا کردن راهکارهای چالش‌های ژئوپلیتیکی حکومت‌سازی طالبان در افغانستان از منظر نخبگان سیاسی در سطح فراملی الگوی ذهنی کیو معرفی شده بر اساس اطلاعات جدول (۷)، الگوهای ذهنی شناسایی شده در مجموع ۹۴/۹۴۵ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند. به‌گونه‌ای که الگوی ذهنی اول (کیو الف) ۲۱/۶۵۱ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی دوم (کیو ب) ۱۵/۵۵۳ درصد از تغییرات، ذهنی سوم (کیو ج) ۱۲/۹۴۷ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی چهارم (کیو د) ۱۰/۶۱۶ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی پنجم

(کیو ه) ۸/۸۹۸ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی ششم (کیو و) ۷/۵۱۴ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی هفتم (کیو ز) ۶/۰۶۴ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی هشتم (کیو ح) ۴/۷۹۸ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی نهم (کیو ط) ۳/۶۳۸ درصد از تغییرات، الگوی ذهنی دهم (کیو ی) ۳/۲۶۶ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند.

جدول (۷): ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده به منظور راهکارهای فراملی

عامل (الگوی ذهنی)	مقادیر ویژه اولیه			مجموع مقادیر عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش		
	درصد مجموع	درصد واریانس	درصد تجمعی	درصد مجموع	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۸/۶۶۰	۲۱/۶۵۱	۲۱/۶۵۱	۸/۶۶۰	۲۱/۶۵۱	۲۱/۶۵۱
۲	۶/۲۲۱	۱۵/۵۵۳	۳۷/۲۰۵	۶/۲۲۱	۱۵/۵۵۳	۳۷/۲۰۵
۳	۵/۱۷۹	۱۲/۹۴۷	۵۰/۱۵۲	۵/۱۷۹	۱۲/۹۴۷	۵۰/۱۵۲
۴	۴/۲۴۶	۱۰/۶۱۶	۶۰/۷۶۸	۴/۲۴۶	۱۰/۶۱۶	۶۰/۷۶۸
۵	۳/۵۵۹	۸/۸۹۸	۶۹/۶۶۶	۳/۵۵۹	۸/۸۹۸	۶۹/۶۶۶
۶	۳/۰۰۵	۷/۵۱۴	۷۷/۱۷۹	۳/۰۰۵	۷/۵۱۴	۷۷/۱۷۹
۷	۲/۴۲۶	۶/۰۶۴	۸۳/۲۴۳	۲/۴۲۶	۶/۰۶۴	۸۳/۲۴۳
۸	۱/۹۱۹	۴/۷۹۸	۸۸/۰۴۱	۱/۹۱۹	۴/۷۹۸	۸۸/۰۴۱
۹	۱/۴۵۵	۳/۶۳۸	۹۱/۶۷۹	۱/۴۵۵	۳/۶۳۸	۹۱/۶۷۹
۱۰	۱/۳۰۶	۳/۲۶۶	۹۴/۹۴۵	۱/۳۰۶	۳/۲۶۶	۹۴/۹۴۵

شکل (۹): نمودار سنگریزه (Scree Plot) به منظور راهکارهای فراملی

پس از چرخش عامل‌ها بر اساس مدل تحلیل مؤلفه‌های اصلی، به‌منظور مشخص نمودن معناداری بار عاملی هر یک از الگوهای ذهنی می‌بایست از قدر مطلق استفاده $\sqrt{n}$ در واقع نمود $\left| \frac{1.96}{\sqrt{n}} \right|$ اشاره به گزاره‌های شناسایی شده کیو دارد (Bnshanian and et al,2020:113). در این پژوهش با توجه به تعداد گزاره‌های شناسایی شده مقدار بار عاملی بایستی بیش از ۰,۵۰۶ انتخاب شود. تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های اصلی، مطابق جدول (۸) (شامل ۱۰ عامل شده است. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۸، ۹، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۲۲، ۲۵، ۳۳ و ۴۰ در الگوی ذهنی اول (کیو اول) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۱۴، ۲۱، ۲۶، ۲۸، ۳۵، ۳۶ و ۳۸ در الگوی ذهنی دوم (کیو دو) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۶، ۱۸، ۲۳ و ۳۹ در الگوی ذهنی سوم (کیو سو) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۵، ۱۱، ۲۰، ۳۱، ۳۴ و ۳۷ در الگوی ذهنی چهارم (کیو چهار) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۴، ۲۷ و ۲۹ در الگوی ذهنی پنجم (کیو پنج) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۲، ۳، ۱۰ و ۱۷ در الگوی ذهنی ششم (کیو شش) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۲۴ و ۳۲ در الگوی ذهنی هفتم (کیو هفت) قرار می‌گیرد. شرکت‌کننده شماره ۱۹ در الگوی ذهنی هشتم (کیو هشت) قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان شماره‌های ۱ و ۳۰ در الگوی ذهنی نهم (کیو نه) قرار می‌گیرد.

جدول (۸): ماتریس چرخش یافته عامل‌ها به‌منظور راهکارهای گذار از چالش‌های ژئوپلیتیکی فراملی

الگوی ذهنی										شرکت‌کنندگان
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	
۰/۱۷۹	-۰/۰۰۲	۰/۴۵۹	-۰/۳۸۶	-۰/۳۰۶	-۰/۲۰۹	-۰/۲۳۳	۰/۰۸۱	۰/۵۷۸	۰/۰۵۳	۱
۰/۲۰۸	-۰/۲۵۷	-۰/۴۹۱	-۰/۰۶۴	-۰/۱۷۹	۰/۶۳۳	-۰/۱۳۴	-۰/۰۶۲	-۰/۲۳۵	۰/۰۲۱	۲
۰/۵۰۸	-۰/۰۱۳	-۰/۰۵۹	-۰/۴۴۶	-۰/۰۰۲	۰/۵۶۹	-۰/۲۱۴	۰/۳۶۸	-۰/۰۳۶	-۰/۱۱۱	۳
-۰/۰۶۲	۰/۰۱۹	-۰/۰۵۹	-۰/۱۵۰	۰/۹۴۸	-۰/۰۱۵	۰/۱۶۷	۰/۱۱۷	-۰/۰۴۱	۰/۰۸۶	۴
۰/۰۱۱	۰/۲۲۹	۰/۰۲۳	۰/۸۹۷	-۰/۰۳۴	۰/۰۳۴	۰/۲۰۹	۰/۲۰۸	۰/۰۰۷	-۰/۲۲۴	۵
-۰/۰۹۰	۰/۱۰۷	۰/۷۹۲	۰/۱۱۸	۰/۱۹۲	۰/۱۷۳	۰/۲۷۶	-۰/۲۳۴	۰/۲۱۹	-۰/۰۶۴	۶
-۰/۴۴۸	-۰/۴۵۵	۰/۲۲۸	۰/۲۹۳	۰/۳۱۵	۰/۴۳۲	-۰/۳۰۲	-۰/۰۰۳	۰/۱۳۶	۰/۰۳۱	۷
۰/۶۲۶	۰/۲۳۱	-۰/۳۹۹	-۰/۲۶۲	-۰/۰۱۶	۰/۰۷۲	-۰/۰۵۸	-۰/۰۶۹	-۰/۴۵۸	۰/۰۸۴	۸
۰/۶۰۶	۰/۰۴۸	-۰/۲۴۷	-۰/۴۴۹	-۰/۰۸۶	۰/۲۳۷	-۰/۱۳۹	۰/۲۲۹	-۰/۱۱۲	-۰/۲۴۷	۹
-۰/۱۴۸	۰/۱۴۵	۰/۱۰۱	-۰/۰۳۰	-۰/۱۵۳	-۰/۰۷۸	-۰/۰۸۶	-۰/۱۷۴	۰/۴۲۵	۰/۲۷۷	۱۰

-۰/۲۹۵	-۰/۲۱۵	-۰/۱۷۸	۰/۰۹۸	۰/۱۴۷	-۰/۰۰۵	۰/۶۳۰	۰/۵۹۵	-۰/۱۵۲	-۰/۰۷۴	۱۱
-۰/۹۴۵	-۰/۰۴۴	-۰/۰۶۰	-۰/۱۱۱	۰/۰۸۷	-۰/۰۴۶	۰/۰۵۷	-۰/۰۵۶	-۰/۰۶۲	-۰/۱۶۳	۱۲
-۰/۱۱۶	۰/۲۹۷	۰/۴۸۴	-۰/۳۴۶	۰/۱۷۹	-۰/۰۸۷	۰/۱۳۸	-۰/۱۷۶	-۰/۲۷۵	۰/۵۸۰	۱۳
-۰/۱۶۷	-۰/۱۶۴	-۰/۱۱۵	-۰/۰۲۹	-۰/۲۱۱	۰/۲۲۲	۰/۰۷۹	۰/۲۹۵	۰/۸۰۵	-۰/۱۶۶	۱۴
۰/۲۸۶	-۰/۰۰۴	۰/۰۸۶	-۰/۰۳۵	-۰/۰۶۳	-۰/۰۲۰	۰/۰۲۶	-۰/۱۵۵	۰/۰۴۴	۰/۹۲۷	۱۵
۰/۳۱۸	-۰/۰۷۴	۰/۳۰۵	-۰/۰۹۶	۰/۵۴۱	۰/۰۹۲	-۰/۲۴۹	-۰/۰۲۰	-۰/۰۱۹	۰/۵۸۰	۱۶
-۰/۰۴۷	-۰/۰۰۲	-۰/۳۷۵	۰/۱۹۳	۰/۶۲۵	-۰/۲۶۱	۰/۱۹۲	۰/۳۷۳	۰/۳۰۱	۰/۰۶۸	۱۷
۰/۳۲۵	۰/۰۲۹	۰/۱۵۸	-۰/۲۷۷	-۰/۱۰۶	-۰/۱۰۳	-۰/۲۴۱	۰/۸۱۱	۰/۱۷۱	-۰/۰۹۶	۱۸
۰/۰۸۷	-۰/۰۰۴	۰/۹۲۱	۰/۰۸۰	۰/۰۱۹	۰/۱۸۸	-۰/۱۰۷	۰/۱۰۸	۰/۱۹۳	-۰/۰۷۱	۱۹
-۰/۱۱۲	-۰/۲۶۳	-۰/۱۱۸	۰/۰۲۴	۰/۲۳۵	۰/۰۵۹	۰/۵۸۹	۰/۴۲۷	۰/۴۶۲	۰/۰۹۰	۲۰
۰/۰۸۲	۰/۲۷۸	۰/۱۸۳	۰/۱۹۲	۰/۱۰۸	-۰/۱۲۸	۰/۰۳۷	۰/۰۲۴	۰/۸۹۰	۰/۰۰۷	۲۱
-۰/۰۵۸	۰/۰۲۶	-۰/۱۳۳	-۰/۰۳۴	۰/۰۴۱	۰/۱۲۷	۰/۰۸۹	-۰/۱۳۸	-۰/۱۰۱	۰/۹۴۱	۲۲
۰/۰۹۴	۰/۱۰۷	۰/۱۲۰	۰/۱۶۳	-۰/۲۲۴	۰/۱۲۸	-۰/۰۴۶	۰/۸۶۱	۰/۰۹۳	-۰/۱۶۱	۲۳
۰/۰۸۸	۰/۰۴۴	۰/۰۳۹	۰/۸۶۱	-۰/۱۱۱	۰/۲۶۶	۰/۱۴۱	-۰/۰۳۲	۰/۲۵۶	-۰/۱۹۳	۲۴
-۰/۰۶۰	-۰/۱۲۲	-۰/۳۸۰	۰/۰۸۹	۰/۲۲۷	-۰/۰۱۴	۰/۲۷۶	۰/۳۱۷	-۰/۱۴۷	۰/۷۲۳	۲۵
-۰/۱۸۱	-۰/۰۸۶	۰/۰۹۳	۰/۲۵۵	-۰/۲۹۴	-۰/۱۳۲	۰/۱۷۹	۰/۱۰۱	۰/۸۵۲	۰/۰۱۹	۲۶
۰/۰۲۸	-۰/۳۲۲	۰/۱۰۹	-۰/۲۲۳	۰/۰۵۷	۰/۷۷۹	۰/۲۷۳	۰/۱۸۱	-۰/۰۸۲	۰/۲۳۱	۲۷
۰/۱۴۰	۰/۱۹۴	۰/۱۷۵	۰/۱۰۱	۰/۱۲۰	-۰/۱۳۶	۰/۰۲۰	۰/۲۰۰	۰/۸۹۶	-۰/۰۰۳	۲۸
-۰/۰۷۰	-۰/۰۵۶	۰/۰۵۴	۰/۲۹۱	-۰/۰۲۷	۰/۹۳۸	۰/۰۷۸	۰/۰۲۷	-۰/۰۱۴	-۰/۰۵۷	۲۹
۰/۰۴۸	۰/۸۸۱	-۰/۰۰۹	۰/۰۱۱	-۰/۲۴۱	-۰/۲۲۰	-۰/۱۶۵	۰/۰۲۶	۰/۲۱۰	۰/۰۸۳	۳۰
۰/۰۵۹	-۰/۱۴۹	-۰/۲۳۴	-۰/۲۱۷	-۰/۰۴۰	۰/۱۷۹	۰/۸۸۵	-۰/۱۴۰	۰/۱۲۶	۰/۰۲۰	۳۱
۰/۰۴۷	-۰/۳۳۰	۰/۰۴۱	۰/۶۹۵	۰/۴۴۲	۰/۳۱۸	-۰/۲۰۵	۰/۲۰۳	۰/۱۱۷	-۰/۰۵۹	۳۲
۰/۰۳۸	۰/۱۶۳	۰/۰۰۰	-۰/۱۱۴	۰/۱۳۹	-۰/۰۶۰	-۰/۱۳۶	۰/۱۳۷	۰/۲۳۵	۰/۹۰۹	۳۳
۰/۱۶۹	-۰/۲۸۰	۰/۰۵۳	-۰/۲۶۷	-۰/۳۳۶	-۰/۰۸۶	۰/۶۱۴	۰/۴۹۳	-۰/۰۸۹	-۰/۰۳۹	۳۴
۰/۳۱۸	۰/۱۳۴	-۰/۱۵۵	-۰/۳۷۵	-۰/۰۹۲	۰/۱۵۶	-۰/۰۳۶	-۰/۱۳۴	۰/۶۳۵	۰/۴۳۹	۳۵
۰/۱۹۸	۰/۰۸۶	۰/۵۱۸	۰/۰۰۷	۰/۰۹۱	۰/۲۸۰	۰/۴۶۵	-۰/۲۲۸	۰/۵۵۲	-۰/۰۲۱	۳۶
۰/۰۹۸	۰/۲۰۳	-۰/۰۱۹	۰/۵۷۷	-۰/۱۹۵	-۰/۰۵۷	۰/۶۸۴	۰/۲۰۰	۰/۰۷۶	-۰/۲۳۲	۳۷
۰/۲۶۶	-۰/۱۶۹	-۰/۰۷۵	-۰/۰۴۰	۰/۰۵۴	۰/۴۵۶	۰/۲۲۷	۰/۳۱۳	۰/۶۱۸	۰/۱۶۹	۳۸
-۰/۱۳۶	-۰/۱۲۷	۰/۰۲۱	-۰/۰۳۶	۰/۱۱۴	-۰/۰۶۷	۰/۳۱۹	۰/۸۵۶	۰/۲۷۹	-۰/۰۳۱	۳۹
۰/۲۴۶	۰/۳۶۹	-۰/۵۰۹	-۰/۱۵۰	-۰/۱۷۷	-۰/۰۴۶	-۰/۰۰۹	-۰/۲۰۲	-۰/۱۲۸	۰/۶۱۳	۴۰

روش استخراج: تجزیه و تحلیل اجزای اصلی.
روش چرخش Varimax: با عادی سازی Kaiser
چرخش در 35 تکرار همگرا شد.

در مرحله بعد، امتیازهای عاملی برای هر یک از گزاره‌ها کیویی در پژوهش مشخص شد. امتیاز عاملی، امتیازی است که از دیدگاه هر عامل شناسایی شده (ذهنیت‌های مشترک شناسایی شده) به هر یک از عبارات‌های کیو تعلق می‌گیرد. به عبارت دیگر، امتیاز عاملی میزان اهمیت هر یک از عبارات‌ها را در هر عامل (الگوی ذهنی) مشخص می‌کند. سپس بر اساس بیشترین امتیاز تا کمترین امتیاز، گزاره‌ها (گویه‌ها) رتبه‌بندی می‌شود که در جدول زیر، عدد ۱ به معنای بالاترین رتبه (امتیاز عاملی) و عدد ۱۵ معرف کمترین رتبه (امتیاز عاملی) است. بدین‌سان، مطابق جدول (۹) و جدول (۱۰) این اطلاعات نشان می‌دهد که سه گزارهٔ پررنگ الگوی ذهنی اول تا دهم چه عواملی هستند.

جدول (۹): رتبه گزاره‌ها در هر ذهنیت (الگوی ذهنی) بر اساس امتیازهای عاملی به‌منظور راهکارهای فراملی

الگوی ذهنی										گزاره‌ها
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	
۱۰	۱۲	۱۵	۱۱	۱۱	۱۳	۴	۴	۴	۱۳	جلب‌توجه قدرت‌های جهانی به تحولات افغانستان
۷	۱۳	۱۴	۶	۹	۳	۲	۱۱	۳	۱۰	جلب‌توجه افکار عمومی در سطح بین‌الملل به تحولات افغانستان
۱۱	۱	۱۲	۲	۶	۱۲	۶	۱۴	۱۴	۳	اتخاذ سیاست بی‌طرف فعال در سطح سیاست بین‌الملل
۸	۲	۸	۱	۱	۴	۱۵	۱۳	۲	۹	حسن هم‌جواری همسایگان
۱۳	۱۵	۱۱	۱۳	۳	۱۱	۱۳	۱۲	۱۳	۶	همگرایی و مشترکات اجتماعی و فرهنگی با آن‌طرف مرزها
۵	۱۴	۲	۳	۵	۵	۵	۲	۱	۱	استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان
۶	۱۱	۷	۴	۱۵	۷	۱۱	۱۰	۹	۷	تعامل با نهادهای اقتصادی بین‌المللی به‌خصوص بانک جهانی
۱۴	۵	۱۳	۱۵	۱۳	۶	۱۴	۷	۸	۲	الگوگیری از حکومت‌های دموکراتیک در سطح منطقه و جهان در امر کشورداری
۱۲	۶	۱	۱۴	۸	۸	۱	۱۵	۵	۱۴	اتخاذ سیاست‌های مستقلانه حاکمیت
۹	۱۰	۹	۱۰	۴	۱	۹	۶	۱۱	۱۲	برقراری حسن هم‌جواری با همسایگان دریایی برای خارج شدن از جغرافیای محصور در خشکی
۱	۴	۱۰	۹	۱۰	۲	۷	۵	۱۵	۸	حل اختلافات مرزی با همسایگان از طریق راهکارهای سیاسی و دیپلماتیک
۱۵	۸	۶	۷	۱۲	۹	۸	۸	۱۰	۵	اعتمادسازی طالبان با کشورهای جهان و جامعه جهانی
۴	۳	۴	۸	۲	۱۴	۱۲	۳	۷	۱۱	احترام به قواعد بین‌المللی
۳	۷	۵	۱۲	۷	۱۵	۱	۱۰	۱۲	۱۵	تعامل با نهادهای حقوق بشری بین‌المللی
۲	۹	۳	۵	۱۴	۱۰	۳	۹	۶	۴	ایجاد روحیه همکاری و حتی مشارکت با کشورهای جهان برای مبارزه با گسترش تروریسم جهانی

در جدول (۱۰) گزاره‌های برتر در الگوهای ذهنی شناخته‌شده، بر اساس راهکارهای ژئوپلیتیکی فراملی در جهت حکومت‌سازی توسط طالبان در افغانستان از الگوی ذهنی اول الی الگوی ذهنی آخر به ترتیب هم آمده است.

جدول (۱۰): گزاره‌های برتر در الگوهای ذهنی شناخته‌شده، بر اساس راهکارهای ژئوپلیتیکی فراملی در جهت

حکومت‌سازی توسط طالبان در افغانستان

الگوهای ذهنی	گزاره‌های برتر
الگوی ذهنی اول	حل اختلافات مرزی با همسایگان از طریق راهکارهای سیاسی و دیپلماتیک
	ایجاد روحیه همکاری و حتی مشارکت با کشورهای جهان برای مبارزه با گسترش تروریسم جهانی
	تعامل با نهادهای حقوق بشری بین‌المللی
الگوی ذهنی دوم	اتخاذ سیاست بی‌طرف فعال در سطح سیاست بین‌الملل
	حسن هم‌جواری همسایگان
	احترام به قواعد بین‌المللی
الگوی ذهنی سوم	اتخاذ سیاست‌های مستقلانه حاکمیت
	استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان
	ایجاد روحیه همکاری و حتی مشارکت با کشورهای جهان برای مبارزه با گسترش تروریسم جهانی
الگوی ذهنی چهارم	حسن هم‌جواری همسایگان
	اتخاذ سیاست بی‌طرف فعال در سطح سیاست بین‌الملل
	استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان
الگوی ذهنی پنجم	حسن هم‌جواری همسایگان
	احترام به قواعد بین‌المللی
	همگرایی و مشترکات اجتماعی و فرهنگی با آن‌طرف مرزها
الگوی ذهنی ششم	برقراری حسن هم‌جواری با همسایگان دریایی برای خارج شدن از جغرافیای محصور در خشکی
	حل اختلافات مرزی با همسایگان از طریق راهکارهای سیاسی و دیپلماتیک
	جلب توجه افکار عمومی در سطح بین‌الملل به تحولات افغانستان
الگوی ذهنی هفتم	اتخاذ سیاست‌های مستقلانه حاکمیت
	جلب توجه افکار عمومی در سطح بین‌الملل به تحولات افغانستان
	ایجاد روحیه همکاری و حتی مشارکت با کشورهای جهان برای مبارزه با گسترش تروریسم جهانی
الگوی ذهنی هشتم	تعامل با نهادهای حقوق بشری بین‌المللی
	استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان
	احترام به قواعد بین‌المللی
الگوی ذهنی نهم	استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان
	حسن هم‌جواری همسایگان
	جلب توجه افکار عمومی در سطح بین‌الملل به تحولات افغانستان
الگوی ذهنی دهم	استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان
	الگوگیری از حکومت‌های دموکراتیک در سطح منطقه و جهان در امر کشورداری
	اتخاذ سیاست بی‌طرف فعال در سطح سیاست بین‌الملل

۵. تجزیه و تحلیل

در این بخش با توجه به یافته‌های تحقیق به پاسخگویی به سوالات اصلی تحقیق پرداخته شده است. سوال اصلی تحقیق این بوده است که «مهم‌ترین چالش‌های ژئوپلیتیکی طالبان در امر حکومت‌سازی از دیدگاه نخبگان سیاسی در مقیاس فراملی (منطقه‌ای و بین‌المللی) کدام است؟» در ادامه تلاش شده است تا بر اساس صرفاً یافته‌های تحقیق و نظر کارشناسی نخبگان سیاسی در حد توان به سوال پاسخ داده شود. بنابراین یافته‌های تحقیق به سوال ارائه شده، این‌گونه پاسخ داده است. با توجه به یافته‌های تحقیق، ۱۸ گزاره به‌عنوان چالش‌های ژئوپلیتیکی در مقیاس فراملی (منطقه‌ای و بین‌المللی) توسط طالبان برای حکومت‌سازی در افغانستان از منظر نخبگان سیاسی شناسایی گردیده‌اند؛ که شامل؛ ۱. انزوای جهانی افغانستان، ۲. تضاد اسلام و مدرنیته، ۳. محصور بودن در خشکی و عدم دسترسی به آب‌های آزاد، ۴. موقعیت حائل ژئوپلیتیکی افغانستان، ۵. راهبردهای متضاد و مداخله قدرت‌های بزرگ در افغانستان، ۶. راهبردهای متضاد و مداخله کشورهای همسایه در افغانستان، ۷. جغرافیای افغانستان کانون توجه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی، ۸. موقعیت خاص جغرافیایی-ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی افغانستان، ۹. امتداد و ادامه جغرافیایی قومیت‌های افغانستان در داخل کشورهای همسایه، ۱۰. تأثیر وجود پشتون‌های دو طرف مرز دیورند بر روابط پاکستان و افغانستان، ۱۱. اشتراکات سرزمینی-تمدنی با کشورهای همسایه، ۱۲. افغانستان به‌عنوان عمق استراتژیک پاکستان، ۱۳. افغانستان به‌عنوان حیات خلوت همسایگان، ۱۴. اختلافات مرزی با همسایگان، ۱۵. عدم شناسایی حاکمیت طالبان در سطح بین‌المللی، ۱۶. عدم اعتماد جامعه بین‌المللی به طالبان، ۱۷. عدم احترام به قواعد و قوانین بین‌المللی توسط طالبان و ۱۸. افغانستان به‌عنوان کانون توجه برای گروه‌های تروریستی جهان» مطرح هستند. در کنار شناسایی چالش‌های ژئوپلیتیکی ارائه راهکارهای عملی برای برون‌رفت از این چالش‌ها هم مهم هستند که سوال دوم در همین راستا این‌گونه مطرح شده است:

همچنین با توجه به سوال و یافته‌های پژوهش ۱۵ گزاره به‌عنوان راهکار برای برون‌رفت و گذار از چالش‌های ژئوپلیتیکی طالبان در امر حکومت‌سازی از منظر نخبگان سیاسی در افغانستان در مقیاس فراملی (منطقه‌ای و بین‌المللی) شناسایی گردیده است که شامل؛ «۱. جلب توجه قدرت‌های

جهانی به تحولات افغانستان، ۲. جلب توجه افکار عمومی در سطح بین‌الملل به تحولات افغانستان، ۳. اتخاذ سیاست بی‌طرف فعال در سطح سیاست بین‌الملل، ۴. حسن هم‌جواری همسایگان، ۵. همگرایی و مشترکات اجتماعی و فرهنگی با آن طرف مرزها، ۶. استفاده بهینه از موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی افغانستان، ۷. تعامل با نهادهای اقتصادی بین‌المللی به‌خصوص بانک جهانی، ۸. الگوگیری از حکومت‌های دموکراتیک در سطح منطقه و جهان در امر کشورداری، ۹. اتخاذ سیاست‌های مستقلانه حاکمیت، ۱۰. برقراری حسن هم‌جواری با همسایگان دریایی برای خارج شدن از جغرافیای محصور در خشکی، ۱۱. حل اختلافات مرزی با همسایگان از طریق راهکارهای سیاسی و دیپلماتیک، ۱۲. اعتمادسازی طالبان با کشورهای جهان و جامعه جهانی، ۱۳. احترام به قواعد بین‌المللی، ۱۴. تعامل با نهادهای حقوق بشری بین‌المللی و ۱۵. ایجاد روحیه همکاری و حتی مشارکت با کشورهای جهان برای مبارزه با گسترش تروریسم جهانی» مطرح هستند.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نتایجی که تاکنون در اکثر تحقیقات به چالش‌های افغانستان پرداخته‌اند مواد مخدر و قاچاق مربوط به آن را یکی از مهم‌ترین چالش‌های افغانستان در امر کشورداری و حکومت‌سازی عنوان کرده‌اند. اما افغانستان با چالش‌های چندین برابر بزرگ‌تر از مسئله مواد مخدر در جهت دولت-ملت‌سازی و حکومت‌سازی مواجه است. از طرف دیگر، درست است که مسئله امنیت بسیار مهم است و افغانستان نیز از این حیث متأثر بوده و است، ولی حقیقت این است که مسئله افغانستان یا چالش‌های موجود در افغانستان فراتر از مسئله امنیت است، یا بهتر است بگوییم ناامنی و جنگ‌های موجود در جغرافیای سیاسی بنام افغانستان زاده‌ای چالش‌های دیگری است. همچنین باید اذعان کرد که چالش‌های ژئوپلیتیکی در جهت حکومت‌سازی در افغانستان تنها به مسائل تنش‌های قومی و مذهبی محدود نمی‌شود. اول اینکه در داخل در کنار برخوردها و سیاست قومی و مذهبی، تنش‌های زبانی هم به عنوان یک شکاف فعال هستند و از طرفی در دوره طالبان مسئله جنسیت بیشتر از همه به‌عنوان چالش جدید ظهور کرده است. مسائل بی‌اعتمادی، نوعیت جغرافیایی ناهمگون قومی، مسئله هویت ملی، نوع نظام حاکم مسائلی

مهم‌تری است که در مقیاس داخلی به‌عنوان چالش وجود دارند. در کنار چالش‌های فراملی ذکر شده در بالا باید اذعان کرد چالش‌های ژئوپلیتیکی سطح منطقه‌ای و جهانی افغانستان هم بی‌تأثیر در عدم شکل‌گیری یک حکومت کارا و مقتدر در جغرافیای سیاسی افغانستان نیستند. جوامع موزاییکی افغانستان نسبت اشتراک تمدنی خاص با کشورهای همسایه داشته و این مسئله‌ای است که واگرایی را در دل جامعه دامن زده است. از طرف دیگر، با توجه به تنش‌های مرزی که با کشورهای همسایه مخصوصاً با همسایه جنوب‌شرقی (پاکستان) وجود دارد همواره تحت تأثیر مداخلات این کشور قرار گرفته است. نکته تأثیرگذار دیگر اینکه افغانستان به‌عنوان سرچشمه‌ی آب شیرین در کنار کشورهای همسایه بوده و این مسئله باعث تنش‌ها با همسایگان شده و مداخلات همسایگان از این حیث (انرژی آب) از تأثیرگذاری خاص برخوردار بوده است. با موقعیت ژئوپلیتیکی و جغرافیایی که دارد خود پاشنه آشیل قدرت‌های هژمون بوده است و این مسئله را از حمله بریتانیای کبیر تا روسیه و ایالات متحده آمریکا می‌شود اثبات نمود. با توجه به موقعیت جغرافیایی و تاریخ و چگونگی شکل‌گرفته کشوری به نام افغانستان موقعیت حائلی که این کشور دارد نیز همیشه از مؤلفه‌های تأثیرگذار بوده است. این موقعیت‌ها باعث شده همواره مورد توجه و حتی حملات نظامی و اشغال قدرت‌های هژمونی نیز قرار داشته است. این خود بزرگ‌ترین چالش برای حکمرانی بوده و است. در کنار شناسایی چالش‌های ژئوپلیتیکی افغانستان در امر حکومت‌سازی به ارائه راهکارهای برون‌رفت کشور افغانستان از این چالش‌ها هم باید پرداخته شود. صرف شناسایی چالش‌ها هر چند در آگاهی بخشی به رهبران و کارگزاران حکومت بسیار کارساز است ولی عملاً مشکلی از افغانستان را برطرف نخواهد ساخت. اگر طالبان که امروزه در هرم قدرت قرار دارند، با هدف ساختن یک حکومت کارا، مردمی و مقتدر چالش‌های ژئوپلیتیکی موجود را چه در مقیاس فراملی و چه در مقیاس فراملی را در نظر نگیرند، ادامه‌دهنده‌ی راه ناکام حکومت‌سازی در تاریخ افغانستان خواهند بود. اگر این روند ادامه پیدا کند، با توجه به چالش‌های فراملی مثل، نبود امید و انسجام داخلی و نداشتن نگاه تخصصی در سیاست خارجی با توجه به مشکلات و تنش‌های موجود با کشورهای همسایه و در کنار آن با توجه به موقعیت ژئوپلیتیکی و حائلی افغانستان، قدرت‌های هژمون همیشه توجه خاص به این

کشور داشته‌اند. در قرن نوزدهم بریتانیا، در قرن بیستم روسیه، در دو دهه نخست قرن بیست و یکم ایالات متحده آمریکا و شرکای غربی آن و فعلاً ظهور چین به عنوان سرمایه‌گذار اقتصادی اگر مدیریت درست نشود همچنان سیر قهقرایی را خواهد پیمود. البته نکته‌ی مهم این که، این مسأله تا هنوز در طول تاریخ به ضرر افغانستان تمام شده و تنش‌های داخلی را نیز دامن زده‌اند. اگر مدیریت سالم نشود، ادامه‌ای این روند افغانستان را به لبه‌ی پرتگاه برده به نابودی و تجزیه محکوم می‌کند که کماکان این مسائل در اواخر دامن زده شده و با بیرق‌ها و نام‌های مختلفی امثال ترکستان جنوبی و خراسان شرقی و هزارستان را شاهد هستیم. با توجه به این چالش‌های ژئوپلیتیکی، اگر طالبان که فعلاً در هرم قدرت قرار دارند، با راهکارهای علمی و عملی جهت برون‌رفت و گذار از این چالش‌های ژئوپلیتیکی عمل کنند؛ یعنی بتوانند امید و ذهنیت مدارا و هم‌پذیری را در جامعه‌ی موزاییکی و ناامید و بی‌اعتماد به هم و به حکومت‌های پشت سر هم ناکام تزریق کند، ادارات سیاسی و دولتی را بر اساس نیازهای جغرافیایی سیاسی ایجاد و تقویت کند، عدالت اجتماعی را به دور از شاخصه‌های قوم، مذهب، جنسیت و زبان در تمام ابعاد، مخصوصاً توسعه زیربناها در تمام مناطق رعایت کند. جغرافیایی ناهمگون قومی را تبدیل به جغرافیای متحد نموده با تعریف هویت ملی همه‌پسند یک افغانستان متحد در دل تمام مردم ایجاد کنند. از طرف دیگر با اتخاذ سیاست بی‌طرفانه‌ی فعال در بعد سیاست خارجی و تشکیل گروه دیپلماسی خبره با رهبری وزارت خارجه، تنش‌های مرزی را حل و حسن هم‌جواری را با کشورهای همسایه و منطقه تقویت نماید. اعتماد قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی را جلب نموده، با عضویت در سازمان‌های حقوق بشری، سیاسی و اقتصادی منطقه‌ای و جهانی، سند تضمین امنیت خویش را امضا و راه را برای ساختن حکومت مقتدر فراهم می‌کند.

۷. قدردانی

نویسندگان از معاونت محترم پژوهش فناوری و نوآوری دانشگاه بیرجند به دلیل پشتیبانی‌های مادی و معنوی در راستای انجام پایان‌نامه کارشناسی ارشد که مقاله حاضر نیز برگرفته از آن است، تشکر می‌نمایند.

۸. بیانیه نبود تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را شامل پرهیز از سرقت ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره، به‌طور کامل رعایت کرده‌اند.

References

1. Abbasi, M (2021). "The effect of hydropolitical crisis on the livability of geographical areas with an emphasis on the border geography of Iran and Afghanistan", Volume 14, Number 3, Publication of New Perspectives in Human Geography, Tehran. **[In Persian]**
2. Abdi, A; Aamera, M; Motaqi, A (2020). " Investigating the relations between Iran and Tajikistan from the perspective of hydropolitics and geoculture", Geopolitics Quarterly, 18th year, Number 2, Tehran. **[In Persian]**
3. Ahmadian Junqani, N (2018). "Rights and Duties of Transit Countries in the Light of the 1982 Convention on the Law of the Seas", Number 3, Journal of National Research. Tehran. **[In Persian]**
4. Ahmadipour, Z; Badiei, M (2002). "Critical Geopolitics", 6th Round, No. 4, Modares Quarterly, Tarbiat Modares University, Tehran. **[In Persian]**
5. Ajamoglu, D; Jamizai, R (2015). "Why do nations fail?". Translators; Mohsen Mirdamadi; Mohammad Hossein Naimipour, Rosenhe Publications, Tehran. **[In Persian]**
6. Akhbari, M; Zolfegari, H. (2009). "A Geopolitical Analysis of Ethnicity in Iran, with an emphasis on challenges and opportunities". Geopolitics Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
7. Amid, H (1990). "Persian culture of Omid", 8th edition, Amirkabir Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
8. Andalib, A (2001). "The basic theory and principles of border management of the Islamic Republic of Iran", Faculty of Command and Headquarters of the Islamic Revolutionary Guard Corps, Tehran. **[In Persian]**
9. Arastakho, M (2012). "Culture of scientific and social terms", third edition, published by Chapakhsh Sohami Khas Company, Tehran. **[In Persian]**
10. Ashuri, D (1996). "Culture of Humanities", Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
11. Badram, A (2011). "Challenges and geopolitical crises of southeastern Iran", master's thesis in political geography, faculty of literature and humanities, Ferdowsi University of Mashhad. **[in Persian]**
12. Bateni, M.R (1993). "New Contemporary Culture", first edition, Samt Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
13. Begdali, A (2008). "Middle East takeover map, a look at the nature of America's strategies in the Middle East", fifth year, number 44, Contemporary Iranian Political History and Thought Monthly, Tehran. **[In Persian]**
14. Begzad, E (2010). "Lesson Lectures on the Law of International Organizations", No. 32, Legal Research Magazine, Tehran. **[In Persian]**
15. Bineshian, Z; Dehdar, F (2017). Presenting the Relationship Model of Financial Intelligence with Behavioral Tendencies and their Effect on

- Investment Decisions based on the Theory of Planned Behavior. *Investment Knowledge*, 7(25), 203-222. **[In Persian]**
16. Chung, C. P (2010). "China's Multilateral Co-operation in Asia and the Pacific: Institutionalizing Beijing's good Neighbour Policy". Routledg.
  17. Dekhoda, A.A (2006). "Dahkhoda Dictionary", Dekhoda Dictionary Institute, Tehran. **[In Persian]**
  18. Ezzati, E (2001). "Geopolitics in the 21st century", first edition, Semat Publications, Tehran. **[In Persian]**
  19. Fallah, Ali Bagherzadeh; Ahmadian, Muhammad Ali; Delbari, Shahrabano; Asadbeigi, A (2018). "The importance of paying attention to geography in the analysis of the historical events of the Holy Quran; Case Study: The Geographical Location of Madin Shoab", Volume 5, Number 2, History and Culture Publication of Islamic Azad University, Mashhad. **[In Persian]**
  20. Firozabadi Dehqani, J; Shokri, M (2022). "The Challenges of Government Cooperation in the Global Environmental Governance System", *Geopolitics Quarterly*, 18th year, Number 10, Tehran. **[In Persian]**
  21. Goldstein, J (1999). "International Relations" New York: Longman .
  22. Hafeznia, M.R (2000). "Fundamentals of Political-social Studies", Organization of Seminaries and Schools Abroad, Qom. **[In Persian]**
  23. Hafeznia, M.R (2006). "A New Definition of Geopolitics", 15th Year, No. 3 and 4, *Geographical Research Quarterly*, Mashhad. **[In Persian]**
  24. Hafeznia, M.R (2008). "Power and National Interests", third edition, Ekhet Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
  25. Hafeznia, M.R (2014). "Principles and Concepts of Geopolitics", 4th edition, Astan Qods Razavi Publications, Mashhad. **[In Persian]**
  26. Hafeznia, M.R; Kavianirad, M (2004). "New Horizons in Political Geography", First Edition, Samit Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
  27. Holy Quran, Surah Rum, Verse 1-3.
  28. <https://www.imna.ir/news/>.
  29. Huntington, S (1993). "The third Wave of Democracy at the End of the 20th Century", Translated by Ahmad Shahsa, Rozhan Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
  30. Huntington, S (1996). "The Clash of Civilization." New York: Simon and Schuster.
  31. Jackson, S.F (2006). "China's Good Neighbor Policy: Relations with Vietnam and Indonezia in Com Parative ContextD." Presented to the International Studies Association Annual Meeting. Sandie go Panel WD20 Chines Foreign Policy.
  32. Kamran, H; and et al (2010). "Geography and National Power of Iran". Volume 13, Number 16, *Applied Research Journal of Geographical Sciences*, Tehran. **[In Persian]**

33. Kazemi, A.A (1991). "Theory of Convergence in International Relations, Third World Experience", Qoms Publications, Tehran. **[In Persian]**
34. Khalili, M (2018). "Iran with many Neighbors and the Foreign Policy of many Neighbors", Volume 3, Number 3, Political Geography Researches, Tehran. **[In Persian]**
35. Khalili, M; Heydari, J; Saeyadi, H (2012). "Code link and Geopolitical Genome in Foreign Policy (Case Study: Afghanistan and Iran)", First Period, Number 9, International Relations Research Quarterly, Mashhad. **[In Persian]**
36. Lotfi, F (2019). "The Concept of Identification of Governments and Governments in the International Law System", Round 3, Number 12, Qonun Yar International Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
37. Marafet, M.H (2012). "Geography of Qur'anic Stories in the Eyes of Researchers", Derbinat, First year. **[In Persian]**
38. Mazar, M; Timothy, H; Stockwales (2018). "China and the International Order", Translation; Mohsen Mahmoudi and Javad Arabyar Mohammadi, First Edition, Center for Presidential Strategic Studies, Tehran. **[In Persian]**
39. Minaei, M (2012). "Geopolitics and public opinion", first edition, Asim Publishing House, Tehran. Mazar
40. Moin, M (1992). "Moin Persian Culture", Amirkabir Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
41. Mojtahedzadeh, P (2012). "Political Geography and Geographical Politics", First Edition, Semat Publications, Tehran. **[In Persian]**
42. Mousizadeh, R (2007). "Admission of New Members in the Light of United Nations Law and Practice", Volume 38, Number 3, Quarterly Journal of the Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran. **[In Persian]**
43. Mudares, M.W; Qorbani Sheikh Neshin, A; Alipour, M (2020). "The Role of Water Diplomacy and International Water bodies in Resolving Conflicts in the Nile International Watershed", Volume 2, Number 2, Islamic World Fundamental and Applied Studies Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
44. Nasiri Aghdam, A; Mahmoudi, A; Zargar, A (2020). "Identification of the State in Classical International Law", Scientific Quarterly Journal of Political Sociology of Iran, Year 3, Number 1, Tehran. **[In Persian]**
45. Rawandi, B; Barzegar, K; Azghandi, A (2022). "Presenting a strategic model of neighborhood policy for the Islamic Republic of Iran", No. 52, Political and International Research Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
46. Reisinezhad, A (2022). "Iran's Historical Strategic Isolation and Non-State Foreign Policy: from Geography's Curse to Geopolitical Predicament", Geopolitics Quarterly, 19th year, number one, Tehran. **[In Persian]**
47. Salehi, M (2014). "Familiarity with the Concepts of Public Law; Examining the Concept of Government" Guardian Council Research Center, Tehran.

48. Sarali, R; Pourdihimi, S (2016). "Neighborhood and being a Neighbor", Volume 26, Number 72, Safeh Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
49. Shafei, N; Moradi, F (2012). "Cooperation and partnership between regional organizations and the United Nations in order to maintain international peace and security (case study of the European Union)", Volume 1, Number 6, International Relations Research, Isfahan. **[In Persian]**
50. Sharan, T (2011). "Looking at the Background of Economic Development in Developed Countries", Volume, 3, No. 25 and 26, Strategic Studies Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
51. Tahaei, S.J; Mousavinia, S.R (2013). "Neighborhood; A Theory for the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran", Volume 1, Number 4, Islamic Policy Research", Tehran. **[In Persian]**
52. The Holy Quran, (2014). Translated by Nasser Makarem Shirazi, Dar Al-Qur'an Al-Karim Organization, Soroush, Tehran. **[In Persian]**
53. Vaezi, T (2009). "The Evolution of the International Recognition of Governments, with an Emphasis on the International Recognition of South Ossetia and Abkhazia", Volume 12, Number 4, Leadership Studies Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
54. Yaqoubi, M (2013). "Compendium of the Laws of International Organizations", first edition, Chater Danesh Higher Institute, Tehran. **[In Persian]**
55. Zabetnejad, F (2020). "Old and New Regionalism and the Role of Iran in Modern Regionalism", First Period, Number 6, Two Quarterly Magazines on the Language and Culture of Nations, Qom. **[In Persian]**
56. Zarqani, H (2008). "Geopolitical Factors Affecting the Role and Function of Borders with an Emphasis on Iran's Borders", 3rd year, 2nd Issue, Geopolitics Quarterly, Tehran. **[In Persian]**
57. Ziaei, Y; Pejuman, H (2009). "The Status of International Non-Governmental Organizations in International Law and Iranian Law", Volume 2, Number 15, Journal of Legal Research (Scientific-Promotional), Tehran. **[In Persian]**
58. Ziring, L (1986). "Asia's Pivotal Buffer States, In Buffer States in World Politics." ed. John Chay and Thomas Ross, Boulder, U.S.A. Westview Press.
59. Zoalam, A (2005). "A Reflection on the Concept of "Challenge" and "Challenge" in Iran's Socio-Cultural Literature", Zamane Magazine, Tehran. **[In Persian]**

COPYRIGHTS

©2023 by the authors. Published by the Iranian Association of Geopolitics. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

